O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV №

Milliy tiklanish — millat kelajagi

Milliy tiklanish

Gazeta 1995-yil, 10-iyundan chiqa boshlagan

Har oyda ikki marta chop etiladi

O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy gazetasi

2005 yil, 29 aprel, Juma

8 (314) son

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгаши пленумида

СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАРНИНГ ҲАЁТДАГИ ЎРНИ: ТАЛАБЛАР ЯНГИЛАНМОҚДА

Миллий матбуот марказида Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий кенгашининг навбатдаги пленуми бўлиб ўтди. Пленум ишида ЎзМТДП Марказий кенгаши ва тафтиш комиссияси аъзолари, ЎзМТДПдан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига сайланган депутатлар, партиянинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳар кенгашлари раислари иштирок этдилар.

Анжуманда ЎзМТДП Марказий кенгаши раиси Хуршид Дўстмуҳамедов Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар хусусида маъруза қилди. Раис ЎзМТДП жамиятдаги тинч-тотувлик, қонун устиворлиги, ҳар бир фуқаро ҳақ-ҳуқуқининг таъминланиши, иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотларнинг юксалиши, давлатчилик ва истиқлолнинг мустаҳкамланиши миллий ва маънавий бирликка боғлиқ эканини алоҳида таъкидлади. «Миллий тикланиш»чилар ҳаракатларини мана шу бирликка эришишга қаратишаётгани, партиямиз шу миллий-маънавий бирликни улуғ ғоя деб билиши ва бу ғояни «Миллий тикланиш» ғояси деб ҳисоблашлари ҳақида гапириб ўтди.

Пленумда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси партия кенгашларининг барча бўғинларида чуқур ўрганиб чиқилиб, шу асосда аниқ тадбирлар белгиланиши зарурлиги уқтирилди.

Пленум ишида ЎзМТДПнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасига ва маҳаллий ҳокимият органларига бўлиб ўтган сайловлардаги иштироки атрофлича муҳокама этилди.

Маълумингизки, ЎзМТДПдан Олий Мажлис Қонунчилик палатасига 11 нафар депутат сайланди. Маҳаллий ҳокимият органларига Андижон, Фарғона, Тошкент, Сирдарё, Жиззах, Самарқанд вилоятларидан кўпроқ депутатлар сайланишига эришилди. Албатта, бу вилоят кенгашлари раҳбарларининг ишга нечоғли муносабати-ю, партия атрофига халқ орасидаги обрў-эътиборли кишиларни бирлаштира олиши натижаси демакдир. Аммо бу борада Бухоро, Сурхондарё, Қашқадарё вилоятларидаги аҳвол кўнгилдагидай эмас. Сиёсий партиянинг ҳаётдаги ўрни мустаҳкамланиб, партияга қўйилаётган талаблар янгиланиб бораётган даврда бундай ҳолат билан муроса қилиб бўлмайди.

Пленумда сўзга чиққан Марказий кенгаш аъзолари Қаландар Абдураҳмонов, Ашурали Жўраев, Шарифа Салимова, Абдусалом Умаров, Дилбар Қобулова, Бахтиёр Мўминов, Жаннат Тошматовалар партия фаолияти сайловлар арафасида жонлангани, ҳозирда эса яна сустлашиб кетаётгани, партияга қизиқиш айримларда бўлгани каби фақат депутатликка сайланиш учун пайдо бўлаётгани, келгусида партия ёшлар ва тадбиркорларга кўпроқ таянишини ҳамда уларни сафларимизга жалб қилиш лозимлигини, партия фаоллари ўзларини сўзда эмас, амалда кўрсатишлари кераклигини куйиниб гапиришди.

Сўзга чиққанлар жойларда партия ишини жонлантириш, зиёлилар, ижодкорларни партия ишига яна ҳам кўпроқ жалб қилиш, партиянинг вилоятлардаги вакилларини бошқа вилоятлар билан ўзаро тажриба алмашишларини йўлга қўйиш, сайловолди дастурларида белгиланган вазифаларни амалга ошириш ниҳоятда муҳим эканини алоҳида уқтиришди.

Пленумда ЎзМТДПнинг 2005 йил иш режаси, Марказий кенгаш раёсати ва аъзолари тасдиқланди. Шунингдек, пленум кун тартибидаги масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Ўз мухбиримиз.

УЧРАШУВЛАР, МУЛОҚОТЛАР

Маълумки, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг ўн йиллик тўйи муносабати билан жойларда турли тадбирлар ўтказилиб келинмоқда. Яқинда Шайхонтоҳур тумани «Новза» маҳалласида ўтказилган учрашув ҳам шу санага тайёргарликнинг муносиб давоми сифатида ўтди. «Миллий тикланиш» партиясининг Тошкент шаҳар кенгаши ташаббуси билан ўтказилган, 200 дан ортиқ қатнашчи иштирок этган бу йиғинда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Сарвар Абдуллаев, «Миллий тикланиш» партиясининг Тошкент шаҳар кенгаши раиси Хайринисо Мирзажоновалар бугунги кунда ЎзМТДПнинг олиб бораётган фаолияти, вилоят, шаҳар, туман кенгашларида амалга оширилаётган ишлар, партиянинг мақсад-вазифалари, партия тарғиботида маҳаллаларнинг ўзига хос ўрни ҳақида сўзладилар. Шундан сўнг ЎзМТДП Шайхонтоҳур туман кенгаши раиси Ақида Азизова,

«Новза» маҳалласидаги учрашувдан лавҳа.

«Новза» маҳалла фуқаролар йиғини раиси А.Абдураҳмонов, 14-Оилавий поликлиника бош шифокори Озода Алимова, 254-мактаб директори Б.Пўлатовалар маъруза қилишди.

Сўзга чиққанлар бу йилнинг Президентимиз ташаббуси билан «Сиҳат-саломатлиқ йили» деб эълон қилиниши ва бу ташаббус эл саломатлиги йўлида ҳукуматимиз томонидан қилинаётган эзгу ишларнинг муносиб давоми дея эътироф этдилар.

Тадбир сўнгида маҳалланинг кам таъминланган оилаларидан 18 хўжаликка «Миллий тикланиш» партиясининг Тошкент шаҳар кенгаши томонидан ажратилган совғалар топширилди.

Шу куни маҳалла аъзоларидан олти нафарига ЎзМТДП Марказий кенгаши раиси Хуршид Дўстмуҳамедов Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг аъзолик билетларини топширди.

xxx

Куни кеча Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги «Миллий тикланиш» фракцияси раҳбари, Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси раиси Хуршид Дўстмуҳамедов, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари Абдуғофур Маматов, Абдурашид Тўхтабоевлар билан Жиззах Давлат Педагогика институти талабалари ва ЎзМТДП Жиззах шаҳар Кенгашининг фаоллари иштирокида учрашув бўлиб ўтди. Тадбирда бугунги кунда талаба-ёшларнинг партиялар, хусусан «Миллий тикланиш» партиясининг фаолиятига қизиқишлари уларнинг депутатларга берган саволларида яққол намоён бўлди. Қизғин суҳбат тарзида ўтган бу йиғин барча иштирокчиларда катта таассурот қолдирди.

Ўз мухбиримиз

ҲАМКОРЛИК БИТИМИ

Термиз шаҳридаги «Алпомиш» марказий ўйингоҳида Президент соврини учун кураш бўйича ал Ҳаким ат-Термизий хотирасига бағишлаб ўтказилган VII халқаро турнир ҳамда фахрийлар ўртасида курашнинг икки йўналиши бўйича I Жаҳон чемпионати бўлиб ўтди. Чемпионатда дунёнинг беш қитъасидан ўттизга яқин давлатларнинг 300 дан ортиқ энг донгдор полвонлари куч синашдилар.

Халқаро турнир олдидан ЎзМТДП ва Кураш Халқаро Ассоциацияси ўртасида миллий ғурур, миллий руҳ ва миллий истиқлол йўлида ўзаро ҳамкорлик битими имзоланди.

ПАРТИЯ АХБОРОТИ

* * *

ЎзМТДПнинг Қашқадарё вилоят кенгаши пленуми бўлиб ўтди. Пленумда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар хусусида фикр алмашилди. Пленумда вилоят кенгаши фаолияти таҳлил қилиниб, йўл қўйилган камчиликлар ҳақида ошкора танқидий фикрлар билдирилди.

Пленумда ташкилий масала кўриб чиқилди. Вилоят кенгаши раиси Абдусамат Шойқулов вазифасидан озод қилиниб, унинг ўрнига кенгаш раиси этиб Эгамберди Хўжаев сайланди.

Пленум ишида ЎзМТДП Марказий кенгаши раиси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Ахборот ва коммуникация технологиялари қўмитаси раиси Хуршид Дўстмуҳамедов, ЎзМТДПнинг Олий Мажлисдаги фракция аъзоси Жума Чоршанбиевлар иштирок этишди.

* * *

Кеча Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Жиззах вилояти кенгашининг навбатдан ташқари пленуми бўлиб ўтди. Пленумда партиянинг Жиззах вилоят кенгаши раиси А.Маматовнинг кенгаш фаолияти ҳақидаги ахбороти тингланди.

Шундан сўнг пленум кун тартибидаги ташкилий масала кўрилди. Кенгаш раиси А.Маматовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига депутат бўлиб сайлангани муносабати билан, унинг ўрнига Жиззах Давлат педагогика институти ректори, профессор Дўсматов Олим Мусулмонович партиянинг Жиззах вилоят кенгаши раиси этиб сайланди.

Пленумда «Миллий тикланиш» партияси Марказий Кенгаши раиси Хуршид Дўстмуҳамедов, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари Абдуғофур Маматов, Абдурашид Тўхтабоевлар иштирок этишди.

«Миллий тикланиш» партиясининг 10 йиллигига

МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ ҒОЯСИ БОҚИЙДИР

Умид ИСМОИЛОВ,
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутати, «Миллий тикланиш» фракцияси аъзоси.

«Халқимизнинг келажаги, энг аввало, унинг ўзига, маънавий қудратига ва миллий онгининг ижодий кучига боғлиқдир».

И.А.КАРИМОВ

Келажаги буюк давлатни барпо этиш энг биринчи навбатда фуқароларнинг маданияти, маълумоти ва маънавияти ҳақида ғамхўрлик қилади. Ана шу ноёб инсоний фазилатларни асраб авайлаш ва янада такомиллаштириш, фарзандларимизни муносиб тарбиялаш масаласи маънавият соҳасидаги ишларимизнинг асосий йўналишларидан биридир. Ватан тарихи ва маданиятини, жўғрофияси ва иқтисодини, қадимий анъаналари, урф одатлари ва қадриятларини чуқурроқ ўрганиш, ўзлигимиз, миллийлигимизни теранроқ англашга замин яратади. Миллий ғоя, миллий ўзига хосликни сақлаб туриш ва миллий манфаатларни амалга ошириш муҳим аҳамиятта эгадир.

Халқимизнинг тарихи ўз илдизлари билан асрлар қаърига бориб тақалади. Буюк халқимизнинг қалбида устувор бўлган адолат, ҳақиқат, иймон, олижаноблик, бағрикенглик, мардлик, тантилик ва саховатпешалик каби улуғвор хислатлар мужассамдир.

Меҳр-оқибат, одамийлик, ўзга миллат ва элатларга ҳурмат, ақл-заковатга интилиш, ор-номус ва ҳаё каби эзгу фазилатлар халқимизга хосдир. Ўзлигимизга хос фазилатларни асраш, йўқолиб кетганларини тиклаш, миллатлараро муносабатларни янада ривожлантириш ва такомиллаштириш, миллий бирдамлик, ҳамжиҳатлик, халқлар дўстлигини тобора мустаҳкамлаш, маҳаллийчилик, гуруҳбозликка йўл қўймаслик, табиий муҳитни муҳофаза қилиш, экологик тангликни бартараф этиш, инсон саломатлигини яхшилаш, энг долзарб муаммолар бўлиб, миллий тикланиш ғоясининг асосини ташкил этади. Миллий тикланишга моддий база яратиш учун мустақилликнинг иқтисодий заминларини мустаҳкамлаш, санъатнинг барча турлари ва тармоқларини замонавий талаблар асосида барпо этишнинг аҳамияти жуда катта.

Бу соҳада мамлакатимизда шундай улуғвор ишлар амалга оширилмоқдаки, ўз тақдиримизни қўлимизга олишга, ўзлигимизни англашга, миллий қадриятларни тиклашга, урф-одатларимизни тиклашга, ҳар жиҳатдан баркамол, соғлом ва фидойи ўғил-қизларни тарбиялашга ва ниҳоят мустақил, демократик, ҳуқуқий давлат яратишга, жамиятимизнинг иқтисодий асосларини мустаҳкамлашга имконият яратилди.

Ўзларининг оламшумул илмий тадқиқотлари ва амалга оширган кашфиётлари билан жаҳон, умуминсоният фани маданиятининг олтин хазинасига салмоқли ҳисса қўшган аждодларимиздан буюк математик ва астрономлар ал-Хоразмий, Фарғоний, Жавҳарий, Марвазий, Улуғбек; файласуф ва илоҳиётчи-ҳуқуқшунослар Ал Форобий, Имом Бухорий, Имом Термизий, Марғиноний, Насафий; қомусий олимлар Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино; тилшунос-шоирлар Қошғарий, Юсуф Хос Ҳожиб, аз-Замахшарий, Алишер Навоий; тарихчилар Бобур Мирзо, Абулғози Баҳодирхон, Огаҳийлар ватанимизга қайтишди.

Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллиги, буюк давлат арбоби Амир Темурнинг 660 йиллиги, Бухоро ва Хива каби қадимий шаҳарларнинг 2500 йиллиги, буюк мутафаккир муҳаддислар султони Имом Бухорийнинг 1225 йиллиги, Абу Исо ат-Термизийнинг 1200 йиллиги, Маҳмуд аз-Замахшарийнинг 920 йиллиги, Баҳовуддин Нақшбанднинг 675 йиллиги, Хўжа Аҳрор Валийнинг 600 йиллиги ва қомусий олим, аллома Аҳмад Фарғонийнинг 1200 йиллиги, қаҳрамонлик эпоси «Алпомиш»нинг 1000 йиллиги ҳамда ўзбек халқининг шонли фарзанди Жалолиддин Мангубердининг 800 йиллиги, Имом Мотуридийнинг 1130 йиллиги ва Бурҳониддин Марғинонийнинг 910 йиллик юбилейлари халқаро миқёсда нишонланиши фикримиз далилидир.

Мамлакатни моддий ва маънавий салоҳиятини юксалтириш мақсадида ҳар бир шахсга ўзининг меҳнат фаолиятини намоён этишга, уларнинг ижодий ва маънавий имкониятларини рўёбга чиқаришни таъминлайдиган муносиб турмуш шароити яратилди.

Ганчкорлик, наққошлик, кулолчилик, каштадўзлик ва бошқа турли шаклдаги халқ ҳунармандчилигининг ривожланишига кенг йўл очиб берилди.

«Мустақил Ўзбекистоннинг куч-қудрати, манбаи халқимизнинг умумий, инсоний қадриятларга содиқлигидадир. Халқимиз адолат, аҳил қўшничилик ва инсонпарварликнинг нозик куртакларини асрлар оша авайлаб-асраб келмоқда. Ўзбекистонни янгилашнинг олий мақсади, ана шу анъаналарни қайта тиклаш, уларга янги мазмун бағишлаш, заминимизда тинчлик ва демократия, фаровонлик, маданият, виждон эркинлиги ва ҳар бир кишини камол топтиришга эришиш учун зарур шарт-шароит яратишдир»-деб таъкидлаган эди, Республикамиз Президенти И.А.Каримов ўзининг «Истиқлол ва маънавият» номли асарида.

Ҳақиқатан ҳам, жамиятнинг иқтисодий асосларини яратиш учун, халқнинг ўсиб бораётган талабини қондириш учун, халқимизга хос урф-одатларни, миллий қадриятларимизни тиклаш учун ва мамлакатни ҳар томонлама ривожлантириш учун жуда улкан ишлар амалга оширилди.

Республикамиз Президенти И.А.Каримов Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг қўшма мажлисидаги маърузасида ўтган йилги халқимиз қўлга киритган ютуқларни фахр билан таъкидлаб ўтган эди: «Авваламбор, иқтисодиётнинг барқарор ўсиши таъминланди, макроиқтисодий ва молиявий барқарорлик мустаҳкамланди, иқтисодиёт ва унинг айрим соҳаларидаги мутаносиблик кучайди.

Ислоҳот йиллари давомида ялпи ички маҳсулот илк бор 7,7 фоиз ўсди. Иқтисодиётнинг барча тармоқ ва соҳалари жадал, изчил ривожланмоқда-саноат ишлаб чиқариш ҳажми 9,4 фоизга, истеъмол моллари ишлаб чиқариш 13,4 фоизга, жумладан, саноат товарлари ишлаб чиқариш 18,6 фоизга ўсди.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йили 10,1 фоизга ошди. Бошоқли дон экинларидан тахминан беш миллион тоннага яқин ҳосил олинди. Пахта хом ашёси етиштиришда энг катта натижага эришилди-3,5 миллион тонналик пахта хирмони бунёд этилди».

Иқтисодиётнинг барча тармоқ ва соҳаларидаги бундай муваффақиятлар ҳам қувонарли, ҳам фахрланарлидир.

Қиссадан ҳисса шуки, «Миллий тикланиш» демократик партиясининг 10 йиллиги нишонланадиган 2005 йилда «Миллий тикланиш нима?» деган саволга биз қисқача шундай жавоб берган бўлар эдик.

Миллий тикланиш-ўз Конституциясига, фуқароларига, тилига, миллий пулига, миллий байроғига, герби ва миллий мадҳиясига эга бўлишдир.

Миллий тикланиш-мустақил демократик ҳуқуқий давлат яратишдир.

Миллий тикланиш-халқимизнинг ўсиб бораётган талабини қондириш ва мамлакатни ҳар томонлама ривожлантиришдан иборатдир.

Миллий тикланиш-бозор иқтисодиётига ўтиш, бозор инфраструктурасини яратиш ва уни ривожлантиришдир.

Миллий тикланиш-одамларнинг онгини, ижтимоий руҳиятини, тафаккурини мустақиллик талабларига, бозор эҳтиёжига жавоб берадиган тарзда ўзгартириш ва қайта қуришдир.

Миллий тикланиш-маърифат, маданият, миллий онглилик, миллий тил, миллий урф-одат, миллий қадриятлардир.

Миллий тикланиш-миллий бирлик, аҳиллик, тотувлик, ҳамжиҳатликни қўллаб-қувватлашдир.

Миллий тикланиш-миллий истиқлол ва тараққиёт мафкурасидир.

Миллий тикланиш-миллат, ватан манфаати деб яшаш, унинг истиқболи, бахти ва саодати йўлида меҳнат қилиш ва курашиш-яъни ҳақиқий ватанпарварликдир.

Миллий тикланиш-«Кучли давлатдан-кучли фуқаролик жамияти сари» тамойилни амалга оширишдир.

Миллий тикланиш-миллий ғоя, миллий мафкура, миллий ифтихордир.

Миллий тикланиш-соғлом ва баркамол авлодни ватанпарварлик, эл-юртга садоқат руҳида тарбиялаш, уларнинг қалбига инсонпарварлик ва одамийлик фазилатларини чуқур сингдиришдир.

Миллий тикланиш-ўз халқининг тарихини, маънавият-ахлоқий қадриятларини, удумлари, адабиёт, санъати ва маданиятини билиш, ҳурмат қилиш ва қадрлашдир.

Миллий тикланиш-қўшни давлатлар ва халқлар, умуман жаҳон ҳамжамиятида, халқаро майдонда ўзимизга муносиб ҳурмат ва иззатга эга бўлиш ва мустаҳкам пойдевор яратишдир.

Миллий тикланиш-турли демократик партияларнинг шаклланишидир.

Миллий тикланиш-халқнинг сиёсий ва фуқаролик савияси етуклигини, ўз ҳаёти, ўз келажагини умумэътироф этилган демократик қадриятлар асосида қуришга қодир эканликларини намоён этишдир.

Миллий тикланиш-юксак маданиятли ва маънавиятли бўлиш, оташин ватанпарвар, юрти ва халқ ишига фидойи, қалби пок, сўзи билан иши бир, илми хулқига монанд бўлишдир.

Зеро, Президентимиз ўзининг «Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш йўлида» номли асарида «Мақсадимиз-демократик, адолатли, фуқаролик жамиятини барпо этишдир. Бу бизнинг эзгу орзуимиз, стратегиямиздир. Миллий тикланиш ҳамда ривожланиш умумий мафкурасининг ва кенг қамровли дастурининг моҳияти шундадир»-деб, миллий тикланиш мафкураси ва дастурининг мақсад ва вазифаларини белгилаб берган эди.

ҚОРАҚАЛПОҚ ТОЛАСИ

Қорақалпоғистонлик пахтакорларнинг ўтган йилда эришган муваффақиятларида «Қорақалпоғистон пахтасаноат» ҳудудий акциядорлик бирлашмаси жамоасининг ҳам муносиб улуши бор. Сифатли уруғлик тайёрлаб етказиб беришдан то ҳосилни қайта ишлашгача бўлган жараёнларда бирлашма мутахассисларининг ўрни беқиёс.

Айниқса, сифатли уруғлик – хирмонлар баракати. Пахтачилик самарадорлигини кўтариш, пахтадан олинадиган маҳсулотлар миқдори ва сифатини ошириш тайёрланаётган уруғ сифатига боғлиқ.

Шу уруғдан эл юрт ризқ–насибаси яратилади. Ҳар бир туманнинг ери, иқлим шароити, оби–ҳавоси–ю сувига қараб уруғ танлаш жуда муҳим. Қорақалпоғистонда эса уруғлик тайёрлашга бўлган эътиборнинг катталиги боис ҳам ўтган мавсумда режалар уддаланди. Пахтакорларнинг бир неча йиллардан бери ушалмаётган армонлари ушалди, уларнинг юзлари ёруғ бўлди. Ўнлаб ширкатлар, минглаб фермерлар шартномавий режадаги ҳосилни фақат юқори навга сотдилар. Бу эса ўз навбатида кўпроқ даромад олиш учун имкон берди.

Бу йил пахтакорларни етарли миқдорда сифатли уруғлик билан таъминлашга диққат–эътибор кучайтирилди. Уруғлик чигитни деҳқоннинг даласигача етказиб бериш йўлга қўйилди. Бу эса ўз навбатида деҳқонларимиз томонидан сарфланадиган маблағни тежалишига олиб келди. Ортиқча оворагарчиликлар барҳам топди. Ҳамроҳимиз «Қорақалпоғистон пахтасаноат» ҳудудий акциядорлик бирлашмаси раисининг биринчи ўринбосари Фарҳод Султонов билан «Халқабод мамығи» акциядорлик жамиятидамиз. Жамият жамоаси Кегайли ва Тахтакўпир туманларида етиштирилган пахта хомашёсини қабул қилиб қайта ишлайди. Ўтган мавсумда икки тумандан 16 минг 277 тонна пахта қабул қилинди. Энг қувончлиси қабул қилиб олинган хомашёнинг саксон фоиздан ортиғи юқори нав. Бу эса пахта етиштирувчилар учун ҳам, уни қайта ишловчилар учун ҳам манфаатли.

Жамиятда 415 нафар ишчи хизматчилар фаолият кўрсатишаётир. Корхонанинг Қорақалпоғистонда ўзига муносиб ўрни бор. Бу жойга ташриф буюрган киши, ишчи хизматчиларга яратилган шарт–шароитларни, ободончилик ва кўркам биноларни кўриб руҳи кўтарилади. У ерда ишлаётганлар билан суҳбатлашсангиз, ўз жамоасидан, корхонасидан ғурурланиш кайфиятини сезиб оласиз. Ойлик маошлар, девидентлар вақтида берилса, яхши ишласанг, мукофотлар олинса, фахрланмай бўладими!

– Жамиятимиз 1997 йили сифат бўйича халқаро «Олтин медал»ни қўлга киритган эди, – дейди жамият раиси Мурод Қодиров. – Куни кеча сифат бўйича халқаро фонддан таклифнома келди. «Халқабод мамығи» акциядорлик жамиятида ишлаб чиқарилган тола жаҳон бозорида юқори баҳоланиб, юқори сифат учун «Олтин медал»ига сазовор бўлибди. Бу эътироф – бу олтин медал барча

«Ўзпахтасаноат» корхоналарида

пахтакорларимизнинг, қайта ишлаш жонбозларининг меҳнатига берилган муносиб баҳодир. Ахир қорақалпоқ деҳқони етиштирган толадан АҚШ, Греция, Россия, Англия, Жанубий Корея, Италия, Германия, Голландия, Японияда маҳсулотлар тайёрланса, кийим–кечаклар тикилса қувонмай бўладими?

Бу ҳам бўлса мустақиллик шарофатидир. Мустақиллик туфайлигина оқ олтинимизга ўзимиз эгалик қилаётирмиз, жаҳон бозорида истеъмолчиларни ўзимиз танлаш ва ҳақиқий қийматда сотиш имконига эга бўлдик.

Жамиятда ўтган мавсумда етиштирилган хомашёнинг 90 фоизидан ортиқроғи қайта ишланди. Маълумотларга қараганда режадаги 32,7 фоиз ўрнига 33 фоиздан тола олинаётир. Жамият раисининг таъкидлашича, корхона ишчи–хизматчилари уч маҳал бепул иссиқ овқат билан таъминланган. Ёрдамчи хўжаликда етиштирилган гўшт ва сут маҳсулотлари ҳам мунтазам берилаётир. Бу йил жуда катта қувончли воқеа бўлди. Ўн икки нафар ишчи хизматчиларнинг оиласига уй–жой қуриб берилди. Ҳа, қаердаки одамларга шарт–шароитлар яхшироқ яратилган бўлса, уларнинг ижтимоий ҳимоясига кўпроқ эътибор қаратилса, ўша жойга барака кираверади.

«Чимбой мамығи» акциядорлик жамиятида ҳам бир талай ибратли ишларнинг гувоҳи бўлдик. Жамиятда Қораўзак ва Чимбой туманларида етиштирилган пахта хомашёси қайта ишланади. Ўтган йил ҳосилидан пахтакорларнинг ҳам қалблари қувончга тўлган. Чунки Чимбой туманида режадаги 6420 тонна ўрнига 7755 тонна, Қораўзак туманида режадаги 3400 ўрнига 5571 тонна пахта етиштирилди. Бундай ҳосилдорлик аввалги йиллари қайд этилмаганди. Жамиятда бўлган кунимиз корхона жонкуярлари икки тумандан қабул қилинган 13 минг 326 тонна пахтани тўлиқ қайта ишлаб бўлиб, енгил тортиб турган дақиқалар экан. Натижалар ҳам чакки эмас. Тола олиш режадаги 4261 тонна ўрнига 4327 тоннага бажарилган. Режалаштирилган 32,5 фоиз ўрнига 33 фоиз тола олинган. Акциядорлик жамиятида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ғўза уруғчилигини ташкил этишни такомиллаштириш чора–тадбирлари тўғрисида»ги қарорида ғўза уруғчилиги, янги ва истиқболли навларни яратиш, элита навларни сақлаб қолиш, сифатли уруғлик чигитини тайёрлаш, колибрлаш, дорилаш, навларга ажратиш каби қўйилган талаблардан келиб чиқиб фаолият юритилаётир. Бу йил 699 тонна сифатли уруғлик тайёрланди. Чимбой ва Қораўзак туманлари тўлиқ уруғлик билан таъминланди. Акциядорлик жамияти раиси Мурод Қипчақбоев, Жумағази Отарбоев, Жумабой Абулов, Серсенбай Есемуратов, Турғанбай Ҳамидуллаев, Ерман Бердиев каби жонкуярлар номини ҳурмат билан тилга олди. Раиснинг таъкидлашича, корхонада 35 ўринли янги ошхона қурилади. Корхонанинг ишлаб чиқариш ҳудуди камайтирилиб, бўшаган майдонларда боғ–роғлар яратилади. Шу йилнинг ўзида корхона ҳудудига ва қабул пунктларига икки ярим минг туп мевали ва манзарали дарахт кўчатлари ўтказилган.

Чимбойдан бир олам таассуротлар билан қайтар чоғи ҳамроҳим Фарҳод Султоновнинг шу сўзларини ён дафтарга ёзиб қўйдим:

«Мақсадимиз жаҳон бозорида рақобатбардош бўлган, кам таннархли маҳсулотларни ишлаб чиқарувчи тежамкор технологияларни яратиш ва жорий қилиш. Бу эса, шубҳасиз, мамлакатимизнинг иқтисодий равнақига хизмат қилади».

Ҳа, жаҳон бозорида ўз толамизнинг обрўси ортаверсин, бу йил ҳам қорақалпоқ деҳқонининг оқ олтин хирмонларига барака ёғилсин!

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ.

МИЛЛИЙ УЙҒОНИШ ДАВРИ... ҲАММА НАРСА РАВШАНМИ?

Яқинда нашрдан чиққан «Миллий уйғониш даври ўзбек адабиёти» дарслигини қувонч билан кутиб олдим. Чунки дарслик ёзиш жуда мураккаб, зўр билим ва бунт талаб қиладиган иш. Бир китоб ичига узоқ даврда ўтган адиблар ва шоирларнинг асарларини таҳлил қилиб, ихчам жумлаларда ёзиб чиқиш, ўқувчиларнинг билимларига таяниб, адибларнинг ижодини жой–жойига қўйиб таҳлил этиш машаққатли, ижодий–илмий меҳнатдир.

Дарслик муаллифлари Бегали Қосимов (марҳум), Шариф Юсупов, Улуғбек Долимов, Шуҳрат Ризаев, Суннат Аҳмедов бундай шарафли вазифани, асосан, уддасидан чиққанлигини алоҳида таъкидлаб ўтишни лозим топамиз. Дарсликнинг қайси жиҳатлари бизга маъқул тушди?

Авваламбор, унда XIX асрнинг иккинчи ярми, XX асрнинг бошларигача бўлган адабий жараённинг манзараси кўз олдимизда намоён бўлади.

Адабиёт билан бирга маданий ҳаёт, ижтимоий–сиёсий оқимлар ҳам бирма–бир ёритиб борилади.

Китобда жадидчиликнинг пайдо бўлиши ва унинг тараққиёт босқичлари ёзувчилар ва шоирлар ижодларида очиб борилади.

Бизнингча, жадидчилик ҳаракатининг моҳияти адабиёт мисолида биринчи бор кенг ва батафсил тадқиқ этилган.

Дарсликда олинган давр адабиёти муаммоларини ёритган адабиётшуносларнинг илмий хизматлари холисона, ҳаққоний эслаб ўтилади. Зеро, ҳалолликни сақлаш илмнинг энг асосий шартларидан биридир.

Дарслик муаллифлари бу талабни жуда яхши англаганлар. Бунинг фойдали томони шундаки, талабалар учун фақат дарслик билан қаноатланиб қолмасдан, бошқа адабиётларни ўрганишга йўл очилади.

Дарсликда ўша давр адиб ва шоирлари фаолиятларига мустақиллик мафкураси ва талабларидан келиб чиқиб баҳо берилган, уларнинг ижодлари озодлик даври қарашлари асосида ёритилган.

Шўро даврида қораланиб келган Чўлпон, Фитратлардан ташқари Шоҳ Феруз ижоди ҳам ўзининг ҳаққоний баҳосини олган. Шуни айтиб ўтиш керак–ки, Ферузга бағишланган боб энг яхши ёзилган қисмлардан бири. Бунда Хоразм хонига бўлган муносабатнинг бутун тарихи, шўро даврида камситилиши, кейин адабиётда ўз ўрнини топиб олиши, ижодининг ўзига хос хусусиятлари билан бирга, унинг шеъриятга бўлган ғамхўрлиги ҳам ҳаққоний изҳор этилган. Китобда бир қанча портретлар (Фитрат, Чўлпон, Сўфизодалар) пухта ёзилганлигини ҳам таъкидлаб ўтиш лозим.

Муаллифлар М.Беҳбудий ижодига ҳам тўғри ёндашиб, ижодий, ҳаётий йўлини ҳаққоний таърифлашган. Дарслик хусусида яна кўп ижобий гапларни айтиш мумкин.

Биз булар билан чекланиб, дарслик хусусидаги ўзимизнинг мулоҳазаларимиз, истакларимизни билдириб ўтмоқчимиз. Даврлаштириш масаласи. Ўзбек адабиётининг миллий уйғонишини, бошқачароқ қилиб айтсак, жадидчилик ҳаракатининг пайдо бўлишини қайси вақтдан бошлаш керак? Муаллифлар бу оқим XIX асрнинг ўрталарида пайдо бўлди, деган фикрни билдирадилар. Шунга асосланиб, Комил Хоразмий, Муҳаммад Феруз, Муқимий, Фурқат каби шоирларнинг портретлари киритилади.

Биз эса, бошқача фикрдамиз. Маълумки, жадидчилик ҳаракати жамиятнинг ривожланиши туфайли юзага келган. Маданиятнинг ўсиши, меҳнаткашлар оммасидаги ўзгаришлар, кишилар онгининг тараққиёти жадидларни юзага олиб чиқди. Ҳаёт оқимини чуқур идрок этиш, истиқлол учун курашга чорлаш жадидларнинг асосий дастури бўлган. Жадидлар аҳолини уйғотиш учун уни тарбиялаш, ўқитиш, саводни чиқариш йўлидан бордилар. Жадидлар фаолиятининг мазмуни ва руҳи миллий уйғониш, миллатнинг ўзлигини англаш жараёни билан боғланиб кетади. Шу сабабдан ҳам жадидлар сиёсий–ижтимоий турмушнинг барча томонларини қамраб олишга интилдилар. Оқибатда, жадидчилик миллий уйғонишга замин ҳозирлади. Демак, жадидчилик десак, миллий уйғониш, миллий уйғониш десак, жадидчилик кўз олдимизда намоён бўлади.

Шу нуқтаи–назардан келиб чиқсак, жадидчилик XX асрнинг бошларидан ҳаёт майдонида ташкил бўла бошлайди. Бундай илғор ҳаракатнинг бошловчиси, кашшофи, унинг отахони Маҳмудхўжа Беҳбудийдир.

Дарсликда алоҳида портрет қилиб берилган Фурқат, Муқимий, Ферузларнинг ижодлари ҳаётдаги воқеа–ҳодисаларни ифода этиш, айрим салбий шахсларни танқид қилишдан иборат бўлган. Бу шоирларнинг биронтаси тузумга қарши чиқиб, курашга чорламади. Шу билан бирга аҳолини саводхон қилиш учун астойдил ҳаракат қилмаган, билим олишга, халқни саводли бўлишга деярли чақирмаган. Шу сабабдан уларни жадидлар деб аташ ўринсиз бўлар эди.

Биз Муқимийларни заррача камситмоқчи эмасмиз, уларнинг ўзбек поэзиясининг тараққиётига қўшган ҳиссалари беқиёсдир. Улар ўз ижодлари билан илғор хатти–ҳаракатларни рўёбга чиқишга, жадидчиликнинг юзага келишига замин ҳозирлашган.

Шуларни назарга олиб, дарсликда миллий уйғониш даврини Маҳмудхўжа Беҳбудийдан бошласак, ҳақиқатга мос тушган бўларди, деб ўйлаймиз. Шундай қилинса, бир қатор шоирларимиз ўз–ўзидан дарсликдан тушиб, талабалар учун ўзлаштириши осон бўлади.

Дарсликни ихчамлаштиришдаги, уни ўқишли қиладиган яна бир неча асослар бор.

Нима учун Исмоилбек Гаспринскийни ўзбек адабиётида портрет қилиб бериш керак? Тўғри, бу шахснинг маърифат билимларини кенг тарғиб қилишда хизматлари чексиз. Унинг бу фаолиятига юксак баҳо берган ҳолда, ўзбек миллий адабиёти тараққиётига катта ҳисса қўшган, деб айта олмаймиз. И.Гаспринскийга улуғ адиб Абдулла Қодирийга нисбатан ҳам кўп ўрин ажратилган.

И.Гаспринскийни бунчалик идеаллаштиришга ҳожат бормикин? Булардан ташқари, миллий уйғониш даври ўзбек адабиётининг илк босқичи бобини бериш лозиммикин? Айниқса, XIX асрнинг тарихи ёритилган қисмлари, худди «Ўзбекистон тарихи» китобидан олингандай тасаввур туғдиради.

Тарихни айнан бермасдан, адабиёт билан боғлаб, адабий жараёнга таъсир этиш жиҳатидан ёритилса, маъқул бўларди. Дарсликда берилган қуруқ тарих ошиқчадай бўлиб кўриняпти.

Муаллифлар темир йўлларни Туркистон бойликларини ташиб кетиш учун қурганлар, деб салбий баҳо беришади. «Бу ерга ҳеч қачон маҳаллий халқнинг оғирини енгил қилиш учун келтирилган эмас эди» (459–бет). Темир йўллар қуриш мустамлакачилик даврининг характерли ҳодисаси, айни чоғда цивилизация маҳсули.

Дарсликда Фитрат гимназияларни мақтагани, рус зиёлиларига хайрихоҳ қараганини ҳам муаллифлар хуш кўрмайдилар. «Буларнинг орқасида...забт этган юртни иқтисодий ва маънавий асоратда сақлаш мақсади ётганлигини бирданига англаб етмади» (31–бет), деб Фурқатга айб қўйишлари ўринсиз. Фурқат асосан маърифатни, таълимни, ўқишни назарда тутиб асарлар ёзган.

Туркистонга зулм олиб келган, халқнинг маданиятига, адабиётига зарба берган чор ҳукуматидир. Барча қилинган ваҳшийликлар шу ҳукумат орқали амалга оширилади. Шунинг учун айбдор чор ҳокимиятидир.

Яна бир диққатга сазовор бўлган масала Ҳамза ижодини ёритиш. Китобда улуғ санъаткорнинг поэтик олами, бастакорлиги, режиссёрлиги, яратган ўқув қўлланмалари, театрларни ташкил қилишдаги хизматлари изҳор этилган. Лекин умуман олганда, Ҳамзага камситилиб таъриф берилган. Бу ҳол, айниқса, «Бой ила хизматчи» пьесаси мисолида билиниб қолган.

«»Бой ила хизматчи» драмаси 1939 йилда драматург Комил Яшин томонидан социалистик реализм талаблари асосида, айтиш мумкинки, қайта ёзилди» (359–бет), деб ёзадилар муаллифлар. Бу фикрга асло қўшилиб бўлмайди. Тўғри, К.Яшин асарни бойитган, турли ишончли материаллар асосида тиклаган, кенгайтирган. Аммо Ҳамзанинг асардаги улуши асосий ўрнини эгаллайди.

«Бой ила хизматчи» миллий ўзбек драматургиясининг дурдона асари. Профессор Умарали Норматов ўзининг «Адабиёт таълимининг янги даври» («ЎзАС», 2005 йил 25 март) мақоласида «Бой ила хизматчи»ни «юксак бадиий асар» деб таърифлаши ҳам бежиз эмас. Бу драма кўп чет мамлакатларда шуҳрат қозонган, саҳналарни безаган. Саҳна асарлари тўпламларига драма таржима қилиб киритилган. Шу сабабдан ҳам уни ўз қимматига яраша баҳолайлик, саҳналарга йўл очиб борайлик.

Дарсликда бошқа камчиликлар ҳам йўқ эмас. Унинг кириш қисмида, яъни «Адабий ҳаёт»да Комил Хоразмий, Муқимий, Фурқат каби шоирларга таъриф бериб ўтилади. Кейин эса улар алоҳида портретлар қилиб , ифода этилган. Бу ўз–ўзидан қайтариққа олиб келган. Бундан ташқари, айрим адабий ҳодисалар бир неча бор қайд қилиб ўтилади.

Филология факультетларининг талабалари учун дарслик сифатида тавсия этилган «Миллий уйғониш даври ўзбек адабиёти» барча адабиёт ихлосмандлари учун ҳам керакли қўлланма бўлиб қолишига аминмиз. Агарда юқоридаги танқидий мулоҳазалар, истаклар келгуси нашрларда инобатга олинса, дарслик ютган бўлар эди.

Ҳафиз АБДУСАМАТОВ

***Таҳририятдан:** Адабиётшунос олим Ҳафиз Абдусаматов «Миллий уйғониш даври ўзбек адабиёти» деб номланган дарсликни асосан тўғри баҳолаган ва унинг яратилишини қутлаган ҳолда бир қатор адабий, ижтимоий, тарихий, сиёсий масалаларда (мустамлакачилик ва унинг цивилизаторлик, маданийлаштириш йўлидаги уринишлари, айрим адиблар ижоди ва улар ўрнини баҳолаш, тўғри аниқлаш, айрим асарларнинг маданият тарихидаги ўрнини белгилаш кабилар) ўз нуқтаи–назарини баҳсли тарзда ўртага қўяди. Анчайин мураккаб адабий, маданий, сиёсий масалаларни гегемон фикр айтиб кескин, узил–кесил ҳал қилиш, узил–кесил хулоса чиқаришга уриниш ва умуман фикрий гегемонизм ва кескинлик бирёқлама баҳолашга олиб боради. Тарих бизнинг симпатия ва антипатияларимизнинг мафкуравий қиличбозликларини эмас, холис ва одил хулосаларни кутади. Айниқса, уйғониш даври деб номланган давр ҳодисалари...*

Иккинчи жаҳон урушидаги Ғалабанинг 60 йиллиги олдидан

НАЗАРМАТ

ИЖОДКОР УСТОЗ, ДЎСТ ЁДИ

Яқинда бир кекса журналист дўстим «Сенинг шеъринг чиққан» деб эсдаликка китоб тақдим этди. У «Самарқанд куйлайди» деган шеърий тўплам бўлиб, кўп йилдан буён бу китобни топиш ниятида эдим. Эсдалик учун дўстимга раҳмат айтдим.

Тўплам 1938 йилда Ўзбекистон Давлат нашриёти томонидан чоп этилган. Унда Самарқандда яшаган ва ўқиб турган 26 шоирнинг шеърлари жамланган. Китобга масъул муҳаррир Амин Умарий, С. Сулаймон, тиражи беш минг деб ёзилган. Тўпламда Амин Умарийнинг «Ватан қаҳрамонларига», «Олмос бахши» шеърлари ва бошқа элга таниқли, шунингдек, энди қўлига қалам олган ёш ижодкорларнинг шеърлари ёзилган мундарижадан Саид Назар, Ўткир Рашид, Насрулло Даврон, Шароф Рашидов, Ҳаким Зоҳидий, Ёнғин Мирзо, Темур Маъруфий, Қодиржон Имомов ва бошқа шоирларнинг шеърлари жой олган.

Шеърларни тўпловчи Ўткир Рашид деб ёзилган. Лекин мен нашр этишга, шеърларни муаллифларидан олиб жамлашда ва таҳрир этишда дорилфунун талабаси, таниқли шоир Адҳам Ҳамдамнинг катта ҳисса қўшганлигини яхши биламан. Адҳам ака оилали, элга таниқли ижодкор бўлиб, биз талабаларнинг ётоқхона ҳовлисидаги алоҳида бир хонада турарди. Бизлар билан доимий ижодий ҳамкорликда бўлиб, ўқишимизни, ижодимизни сўрар, шеърларимизни кўздан кечириб, таҳрир этар ва шаҳардаги мушоираларга олиб борарди. У шеърларини ёддан биларди, жарангдор овозли бўлиб, шеър ўқиганида тинглаганларнинг эътиборини ўзига тез қарата оларди.

Адҳам ака кексайиб, оғир бетоб бўлиб, ётиб қолганида, мен унинг қариндоши, болалар шоири, уруш қатнашчиси Илёс Муслим билан Фарғонага бориб, Адҳам акадан хабар олган эдим. Оғир бетоблигига қарамай бир пас жим қолиб, чуқур хаёл суриб, ўша биз севган шеърини аста ёддан ҳаммасини адашмай айтди. Турмуш ўртоғи Озодахон бизга қараб, сизларни кўриб ўзларини яхши ҳис этаяптилар, деди. Биз эса оғир аҳволда ҳам шоирнинг дўстларига фидойилигини сезиб турардик.

Адҳам аканинг «Самарқанд куйлайди» тўпламини вужудга келишидаги катта ижодий хизматини эслаб вафотидан кейин Фарғонага бордим ва у китобни Озодахон аяга қолдирдим. Чунки Адҳам акада у китоб йўқ эди. Сўнг Адҳам аканинг 80 йиллиги Фарғонада ўтганида ҳам Фарғонага бориб хотира йиғинида қатнашдим ва устозга бағишланган шеъримни ўқидим:

Дўстлар умр ўтар, қалам қолади,
Яхшидан мунаввар олам қолади,
Олам у дўстларнинг нурли дийдори,
У Адҳам Ҳамдамнинг мангу баҳори.

Олтиннинг учқун зарраси ҳам дунёда йўқолмайди, хоки ғуборларга қолганда ҳам қуёш нуридай порлайверади. Инсоннинг зебузийнатларига, она табиатнинг сўнмас мўъжизасига айланади. Инсоннинг буюк ақлу идроки билан бунёд этилган ҳар эзгу буюми йўқ бўлмайди. Мумтоз адабиётимизнинг буюк ижодий намуналари ҳам маърифий дунёмизнинг ҳамнафас, абадий бойлиги бўлиб, асрлар ошиб, инсоният ҳаётини ёритиб келмоқда.

Адҳам ака биз ёш қаламкашларни маърифий дунёмиздан доимо баҳраманд бўлишини уқтириб келарди. Мен айтаётган тўпламдаги шеърларнинг кўпчилиги классик ёзувчиларимиз хотирасига бағишланиб, уларда буюк ижодкор алломалар Навоий Пушкин, Руставели, шунингдек, замондош устоз Жамбул, Сулаймон Сталский ва бошқа машҳур шоирлар ҳақида шеърлар ёзилган эди. Адҳам ака дорилфунунда таълим олган ёрқин истедод соҳиблари Усмон Носир, Амин Умарийлар билан яқин, ҳамнафас ижодкор бўлиб, уларнинг асарларидан биз ёшларга намуналар ўқиб берарди ва ижод доимий изланиш, маҳорат талаб этади дерди. У вилоят ёзувчилар бўлимида ижодий тарғибот ишларини ҳам олиб борарди.

Дорилфунунни муваффақиятли тугатиб, 1941 йил июн ойида диплом олганимизда уруш бошланди. Ватан, муҳаббат, билим, ёшлик тўғрисидаги ёзган шеърларимиз қаторидан ўшанда дунёга хавф солган чегарада пайдо бўлган фашист босқинчиларига қарши жангномалар пайдо бўлди. Амин Умарий, Ўткир Рашид, Шароф Рашидов, Қодиржон Имомов ва бошқа ҳамкасб дўстларимиз она Ватанни ҳимоя қилишга отландилар. Адҳам Ҳамдам ва мен ҳам урушнинг биринчи кунларидаёқ Ватан ҳимояси учун жангга отланиб, қўлга қалам олгандик.

Диплом олишга бағишланган 30 июндаги йиғилишда ёзган ва ўқиган шеърим ҳеч ҳам ёдимдан чиқмайди:

«Ҳунарни асрабон нетгумдир охир,
Олиб тупроққами кетгумдир охир».
Бирга ўқиб ўсган биродарларим,
Жангга чорламоқда бугун Ватаним,
Тайёрмиз биз унинг хизмат бурчига,
Тайёрмиз юборса, қайси бурчига
Майли эл топширсин ҳар қандай хизмат,
Бажариб қайтамиз дилда садоқат.

Урушнинг биринчи куниданоқ дорилфунун ётоқхонаси бўшаб қолди. Дўстларим Шароф Рашидов, Ғанижон Даминов, Мўминжон Файзиев, Аҳмаджон Даврoновлар билан бирга яшаган азиз хонамиз ҳам ҳувиллаб қолди. Ҳовлига чиқсам Адҳам ака ҳам кўринмасди. У Фарғонадаги ўзбек ўқчи бригадасига ҳарбий хизматга чақирилган эди. Мени туғилган районимга, тенгдош, ҳамқишлоқ дўстларим Аҳмаджон Алиев, Абдулло Эрматов, Маъруфжон Эшонов билан бирга Харковдан Тошкентга кўчиб келган кимё ҳимояси ҳарбий мактабига чақиришди. У ерга хурсанд бўлиб бордим. Ўқиш, машғулотлар қийин эди, мен яхши жангчи бўлишга ҳаракат қилдим ва мактабни 1942 йил октябр ойида муваффақиятли тугатиб, Брянск фронтига кичик лейтенант унвони билан офицер бўлиб, жанггоҳга йўл олдим.

Фронтга келганимдан бошлаб, 1994 йилнинг декабр ойигача кимё ҳимояси взводи командири, кейин мото–ўқчи батальон командирининг ўринбосари бўлиб, ғарбий Россия, Белоруссия, Польша ва Германия ерларида фашист босқинчиларига қарши жангларда иштирок этдим. Ҳужум жангларимиз тўхтамасди, ёв чекиниб, кўп техника ва одамларини йўқотиб чекинарди. Корпусимиз кўп жангларда қатнашиб, жанговар кучларимиз камайиб қолган эди. Янги ёрдамчи куч олишга чиқдик. Бир куни бригадамизга Адҳам ака келди. У лейтенант, офицер бўлиб, фронтда ўзбек тилида чиқиб турган газетанинг ҳарбий мухбири экан.

Адҳам аканинг ижодимга бўлган яхшиликларини асло унутмайман. Адҳам ака 1944 йил охирида жанггоҳда, мен хизматда бўлган ҳаракатдаги батальонга келиб, ватандош жангчилар ҳақида хабар ёзиш учун батальон котибига учрайди. У эса корпусда чиқиб турган варақа–газетани ва унда рус тилига таржимада чоп этилган «Қасам» деган шеърни кўрсатади.

Адҳам ака ўрнидан туриб, у котибни қучоқлаб: «Бу шеърнинг авторини биласизми? У менинг бирга ўқиган, бирга ижод қилган, энг яхши дўстим» дейди. Котиб эса «бу шеърни мен рус тилига ағдариб газетада чиқарганман. Редактор ҳам менга ёрдам берди, фамилияси, Черняков, у Тошкентда чиққан «Пионер Востока» газетаси редактори бўлган» дейди.

Батальон котиби ўзини Николай Силаев деб таништириб, шоир эканлигини айтади. Адҳам ака мени ва редакторни чақиришини сўрайди. Биз дўстлар тезда учрашдик. Батальон котиби ертўласи байрамга айланди,

Адҳам ака фронтда ҳазилкаш, дилкаш, аскиячи, ҳажвиячи, моҳир журналист сифатида жангчи юртдошларимизнинг қадрдони эди. 37–гвардиячи ўқчи дивизия командири генерал Собир Раҳимов, уруш қаҳрамони, ўқчи бўлинма командири бўлган Жўрахон Усмонов, асакалик артиллерия бўлинмасининг командири Назиржон Соли ва бошқалар Адҳамни ўз қисмларида кўришдан хурсанд бўлардилар. Адҳам ака кундузи жанг тугаб, кечаси ертўлада дам олиш бошланганида генерал Собир Раҳимов билан суҳбатлашиб, афанди латифаларини айтганларини бизга завқ билан сўзлаб берарди.

Тақдир тақозоси билан талабалик йилларидаги ва жанггоҳлардаги дўстим билан урушдан кейин юртга қайтганимизда ҳам бирга ишладим. «Қизил Ўзбекистон» («Ўзбекистон овози») газета таҳририятида қалам тебратдик.

Адҳам ака қаерда бўлмасин, қаерга бормасин, ким билан учрашмасин у ердаги ҳаётни зийрак нигоҳи билан кузатиб, холис таҳлил этарди. Мулоқотда бўлган кишиларга дилкаш суҳбатлари ва мулоҳазаларини билдириб, йўлини давом эттирарди.

Кўп йиллар бирга ижодий ҳамкорликда бўлган жанговар, қуролдош, ўзи учун эмас, одамлар учун яшаб ўтган, хотираси эл дилида қолган атоқли адиб ва жангчи–журналист, устоз дўстим Адҳам аканинг 90 йиллик хотираси кунида уни ёдга олиб ёднома ёздим.

Юртбошимиз Ислом Каримовнинг ўтганларни хотирлаш, тирикларни қадрлаш керак деб айтган табаррук сўзларини дилимда такрорлаб қалам тебратаман. Маънавий дунёмизни яратишда катта хизматлари бўлган атоқли адабиёт ва санъат арбоблари, эл донишмандларининг хизматларини ёд олиш, ёшларга уларнинг буюк ишларини мерос этиб қолдириш элнинг эзгу иши деб биламан.

Мен Фарғонадаги хотира кечасини ёдга олсам вилоятларимизда адабиётимиз равнақи, маънавий–маърифий ҳаётимиз баркамоллиги учун жон куйдириб ўтган ҳамкасб дўстларимизни эслайман. Улар Андижондан Восит Саъдулла, Ҳошимжон Раззоқ, Наманагандан Парда Турсун, Чустий, Азиз Турсун, Самарқанддан Саид Назар, Раъно Узоқова, Мамарасул Бобоев, Исмоил Акрам, Хоразмдан Эгам Раҳим, Раҳим Бекниёз, Қашқадарёдан Самар Нур, Шарофжон Орифий, Сурхондарёдан Теша Сайдалиев, Менгзиё Сафаров, Бухородан Тошпўлат Ҳамид, Жиззахдан Шукур Саъдулла, Насрулло Охундий, Қодиржон Имомов, Тошкент вилоятидан Мажид Саматов, Вали Ғафуров ва бошқа эл билган асарларини ўқиб келаётган таниқли адабиёт вакилларимизни ҳам ёдга олсак, ёшларга ижодий фаолиятларини таништирсак, маърифий дунёмиз янада бойиган бўларди деб ўйлайман.

Умр ўтар, жаҳон қоладур,
Ижодкордан эҳсон қоладур.

ХАЛҚАРО КОНВЕНЦИЯ ВА ШАРТНОМАЛАР

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига кўра, Ўзбекистон халқи халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари устунлигини тан олади. Ўзбекистон халқи номидан фақат у сайлаган Республика Олий Мажлиси ва Президенти иш олиб бориши мумкин. Шунга кўра, агар Ўзбекистон Республикаси қўшилган халқаро шартномада ёки битимда фуқаролик қонун ҳужжатларига қараганда бошқача қоидалар белгиланган бўлса, у ҳолда халқаро шартнома ёки битим қоидалари қўлланилади.

Халқаро ҳуқуқда халқаро шартномалар ҳуқуқи атамаси мавжуд бўлиб, бу ҳақда 1969 йили халқаро шартномалар ҳуқуқи тўғрисида Вена Конвенцияси қабул қилиниб, 1980 йилдан амалга киритилди. Бу ўз–ўзидан халқаро ҳуқуқ субъекти ҳисобланмиш давлатларнинг ҳам ички қонунчилигида шу соҳани тартибга солувчи қонунлар яратилишини тақозо этди. Хусусан, мамлакатимизда ҳам 1995 йил 22 декабрда «Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни қабул қилиниб, амалга киритилди. Мазкур қонун Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларни тузиш, бажариш, тўхтатиш, тўхтатиб туриш ва денонсация қилиш тартибини белгилайди. Унга кўра, Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси деганда мамлакатимизнинг бир ёки бир неча давлат, халқаро ташкилот ёхуд халқаро ҳуқуқнинг бошқа субъектлари билан халқаро муносабатлар соҳасидаги ҳуқуқ ва мажбуриятларга доир тенг ҳуқуқли ва ихтиёрий келишуви тушунилади.

Халқаро шартномалар – шартнома, битим, конвенция, протокол, меморандум, декларация, хатлар ва ноталар алмашинуви деб номланиши мумкин.

Халқаро шартномалар унда иштирок этувчи субъектларнинг сонига қараб, икки томонлама ва кўп томонлама шартномалар бўлиши мумкин.

Халқаро шартномалар мазмунига қараб, иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий шартномалар, муддатига қараб, муддатли ёки муддатсиз бўлиши мумкин.

Қуйидаги халқаро шартномаларни кўрсатиш мумкин:

– ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги шартномалар;

– давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисидаги шартномалар;

– тинчлик шартномалари ва коллектив хавфсизлик тўғрисидаги шартномалар;

– идоралараро савдо–иқтисодий, илмий–техникавий ва маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битимлар;

– декларациялар шаклида бўлиши мумкин. «Каспий денгизи ва Марказий Осиё нефть ва газини жаҳон бозорига етказиб бериш тўғрисида»ги Анқара декларацияси (29.10.1998 йил)

– сармояларни ўзаро рағбатлантириш ва ҳимоялаш тўғрисидаги битимлар ва ҳоказо. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 78–моддаси талабига кўра, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси халқаро шартномаларни ва битимларни ратификация (тасдиқлаш) қилганидан сўнггина, у мажбурий тусга эга бўлади. Айни пайтда халқаро шартномалар денонсация (муддатидан олдин тўхтатиш) қилиниши ҳам мумкин. Халқаро шартномаларнинг бажарилишини Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги кузатиб боради.

Ўктам ПИРМАТОВ,
Тошкент давлат юридик институти магистри.

ОЗОДБЕК АШУРМЕТОВ — 60 ЁШДА

ТАБИАТГА ОШНО КЎНГИЛ

Табиат — сирлар силсиласи. Ҳар майса, ҳар гул, ҳар дарахт бу тилсимнинг бир халқаси. Уларнинг сирларини ўрганиш, бу оламга ичкарироқ кириб бориш, умуман умрни табиатга бахшида қилиш фидойилик, жасорат ва улкан муҳаббат талаб қилади.

ЎзРФА «Ботаника» илмий ишлаб чиқариш маркази бош директори, биология фанлари доктори, профессор Озодбек Ашурметов умрини ўсимликларга, жонли табиатга боғлаган инсон. Ўсимликлар билан тиллашиш, уларни тушуниш Озод аканинг қонида бор фазилатдир. Унинг ота–онаси Чимкент вилояти Султон–Работ қишлоғида истиқомат қилувчи Ўзбек деҳқон оиласи эди. Деҳқончилик, табиатга меҳр уни Сайрамдаги ўрта мактабда ўқиш жараёнида ҳам, Тошкент Давлат Педагогика Университетида ҳам тарк этмади. Шу боис имтиёзли диплом билан Ботаника институтига стажёр–тадқиқотчи вазифасида иш бошлади...

Унинг олим бўлиб шаклланишида фанда ўз мактабларини яратган машҳур ўзбек ботаник–академиклари — Ж.Саидов, Қ.Зокиров, А.Музаффаров, Н.Русановлар билан бирга ишлаш, шогирд бўлиш, илм ўрганиш катта рол ўйнади. Шунингдек, ботаника фанининг йирик илмий марказлари — Киев, Кишинёв, Ленинград, Москва ҳамда Германиядаги бир қанча шаҳарларда тажриба ўтагани, докторантура жараёни ва узоқ муддатли илмий сафарларнинг ҳам аҳамияти катта бўлди.

Профессор Озодбек Ашурметов таниқли ботаник олим ва ташкилотчидир. Ўзининг юксак даражасидаги фундаментал тадқиқотлари билан биология фанининг равнақига катта ҳисса қўшган. У ўсимликларнинг яшаш шароитига мослашишида структурал, эмбрионал ва антэкологик жараёнларининг боришини ўрганишни, ўсимликлар репродуктив биологияси, адаптация стратегияси ва эволюция муаммолари билан боғлиқ ҳолда олиб борди. Натижада Марказий Осиё ўсимликларининг репродуктив органларини адаптацияни ва эволюцион шаклланишини [illegible]тилди, ўсимликларда кам уруғ ҳосил бўлиш сабаблари исботланди ва маҳсулдорликни ошириш томонлари кўрсатиб берилди. Айни пайтда О.Ашурметов ўсимликлар организмидаги энг мураккаб жараён кўпайиш ва насл қолдириш муаммолари устида илмий изланишлар олиб бормоқда. Бу соҳада ўсимликлар репродуктив биологияси йўналиши ва мактабини яратди. О.Ашурметов Россия, Германия, Англия, Туркия, Украина, Молдова, Япония, Голландия, Франция, Исроил, Ҳиндистон, Қозоғистон, Грузия, Қирғизистон ва бошқа кўплаб хорижий давлатларда ташкил этилган 60 дан ортиқ нуфузли халқаро анжуманларда илмий маърузалар билан иштирок этиб, жаҳон олимларини Ўзбекистон ботаника фани ютуқлари билан таништириш ишига салмоқли ҳисса қўшди. Шунингдек, давлатимиз мустақил бўлганидан сўнг қатор халқаро анжуманларни Ўзбекистонда ташкил қилди ва юқори савияда ўтказди. Жумладан, 1998 йили «Жанубий–ғарбий ва Марказий Осиё ўсимликлари ҳаёти» мавзуида V халқаро симпозиумни ташкил қилди. Бу нуфузли анжуман ишида МДҲ нинг 10 тасидан, ҳамда Европа, Осиё ва Америка қитъаларининг 14 давлатидан 100 зиёд йирик олимлар иштирок этиб, ўзбек ботаникларининг иши юксак баҳоланди. Ботаника фанидаги хизматларини ҳисобга олиб О.Ашурметов доимий фаолият кўрсатувчи «Жанубий–ғарбий ва Марказий Осиё ўсимликлари ҳаёти» номли халқаро стирлинг қўмита аъзолигига сайланди. 1999 йилнинг май ойида «Ўсимлик ва инсон» мавзуида халқаро анжуман ўтказилди. Республикамиз ботаника боғларидаги генофондни сақлаш ва бойитиш истиқболига мўлжалланган илмий ва амалий концепция ишлаб чиқилди. Ҳозирда Ботаника боғи шу дастур асосида реконструкция қилиниб, ёшартирилмоқда, ривожлантирилмоқда ва дунёнинг 238 та Ботаника боғлари билан илмий алоқа ўрнатилиб, коллекция янги ўсимликлар билан бойитилмоқда. 2004 йил сентябр ойида «Марказий Осиёда ботаника фанининг ривожланиши ва унинг илмий ишлаб чиқаришга интеграцияси» мавзуида «Ботаника» ИИЧМ нинг 70–йиллик юбилейига бағишланган халқаро конференция ўтказилди.

Профессор О.Ашурметов «Ботаника» ИИЧМ раҳбари сифатида ўзининг бутун илмий–ташкилий салоҳиятини юқори малакали кадрлар тайёрлаш масалаларини ҳал этишга йўналтирган. Марказда стажёр–тадқиқотчилар тайёрлашнинг бир икки йиллик курслари, магистратура, аспирантура ва докторантура ташкил этилган. Таъкидлаш жоизки, у институтга раҳбарлик қилган йилларда (1993 йилдан буён) республикамиз ва хорижий мамлакатлар учун 100 нафардан зиёд фан номзодлари ва 37 нафар фан докторлари, қатор магистрлар тайёрланди. Бевосита О.Ашурметовнинг ўзи 6 нафар фан доктори, 11 фан номзоди, 10 магистр тайёрлади. Ҳозирда 2 докторант, 3 аспирантга ва қатор магистрларга илмий раҳбарлик қилмоқда. У педагогик фаолиятини ҳам илмий ташкилий фаолияти билан олиб бормоқда. Ўзбекистон Миллий Университети билан ҳамкорликда «Ботаника» ўқув, илмий–услубий марказ ташкил этилди. Мустақиллик йиллари республикамиз университетларида бакалавр битирув малакавий ишлари ва магистрлар диссертация ҳимоясида Давлат аттестация комиссияси раиси сифатида мунтазам равишда фаолият кўрсатмоқда.

Профессор О.Ашурметов Ўзбекистон ботаника фани илмий–техник заминидан ва кадрлар салоҳиятидан самарали фойдаланиш мақсадида институт структурасини давр талаби асосида ташкил қилди. Тошкентдаги барча асосий гербарийлар бирлаштирилиб, институт таркибида марказий Осиёда тенги йўқ бўр миллион тўрт юзмингдан зиёд коллекцияга эга бўлган Ўзбекистон Марказий гербарийси ташкил этилди. Қизилқум чўл станцияси чўллашиш жараёнини Европа, Америка ва Исроил олимлари билан ҳамкорликда ўрганувчи «Халқаро Қизилқум чўл станцияси» мавқеига эга бўлди. Қорақалпоғистон Республикаси Бўстон шаҳрида 47 га майдонда янги Амир Темур номли Ботаника боғи барпо этилди. Тошкент тажриба даласи моддий техника базаси мустаҳкамланиб, хўжалик ҳисобидаги экспериментал ишлаб чиқариш базасига айлантирилди. Ботаника боғи интродуцентлари, гербарий, полеоботаник, альгалогик, микологик коллекциялари ноёб объектлар мақомига эга бўлди. Натижада ботаника институти, Ботаника боғлари, станциялар, экспериментал базалар, гербарий ва ноёб коллекциялар бирлаштирилиб йирик «Ботаника» Илмий–ишлаб чиқариш Маркази ташкил этилди.

Профессор экология, биологик хилма–хилликни сақлаш, ноёб, эндем, реликт ўсимлик турлари ва жамоаларини муҳофаза қилиш каби ўта долзарб муаммолар бўйича мулоҳазалар ва ечимлари билан радио, телевидение ва матбуотда мунтазам чиқиб туради.

Озодбек Ашурметов жамоатчилик ишларида ҳам ўз ташкилотчилик қобилиятини доимо намоён этиб келади.

Ҳаёти ўсимликларга, дарахтларга бахш этилган инсон дарахтлар каби самимий, табиат каби сахий, майсалар каби хокисор, қалби эса гуллардек гўзал ва беғубор бўлиши аниқ. Озодбек Ашурметов билан хайрлашиб, Ботаника боғини тарк этарканман, хаёлимни шу ўйлар тарк этмасди.

Профессор Озодбек Ашурметов шу кунларда 60 ёшга тўлади. Бу — ҳали ҳаммаси олдинда, қилинажак ишлар кўп, дегани. Ҳали Озодбек аканинг ниҳоллари ёш. Уларнинг мева беришини, юз ёшлик тўйларида дастурхонга тўкишларини истаймиз.

Муҳаммадсиддиқ РАҲМАТОВ,
«Миллий тикланиш» мухбири.

БОҚИМАНДАЛАР

ёки Андижон вилояти хўжалик судининг ҳал қилув қарори нега бекор қилинди?

Андижон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси боқимманда қарздорларни узоқ муддатлардан буён тўламай келаётган, ҳатто тўлашдан бош тортаётган корхона ва ташкилотларни аниқлаб, қарзларини ундириш чораларини кўраётир. Ҳукумат қарорига кўра солиқлар ва бюджетга мажбурий тўловлар бўйича муддатида тўланмаган солиқларни корхона ва ташкилотлар мол-мулки ҳисобидан ундириб олиш тартиби белгиланган. «Ўзтадбиркорбанк» акциядорлик тижорат банки Андижон вилояти бўлими 49 миллион 257 минг 629 сўм боқимандани қарзларини тўлашдан бош тортаётгани боис уни ундириш учун вилоят хўжалик судига мурожаат қилинди. Хўжалик суди инспекциянинг даъво аризасига кўра жавобгар «Ўзтадбиркорбанк» АТБ Андижон вилоят бўлимидан солиқ ва бошқа мажбурий тўловлардан боқимандани ҳамда жарима қарзларини ундириш ҳақидаги ишни кўриб чиқиб даъвони қисман қаноатлантирди. Жавобгардан давлат бюджетига 12 миллион 381 минг 929 сўм боқиманда қарзни ундириш, жавобгарнинг қарши даъвосини эса тўла қаноатлантириб, Андижон шаҳар ДСИнинг жавобгарга 36 миллион 875 минг 700 сўм молиявий жарима солиш ҳақидаги қарорини ҳақиқий эмас, деб топади. Молиявий жаримани ҳисобдан чиқариш тўғрисида ҳал қилув қарорини чиқаради. Ундан ташқари, вилоят хўжалик суди ишни кўриб чиқишидан аввал қонун талабларини бажармай, ишда иштирок этувчи шахслар суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилмаган, натижада даъвогар ва жавобгарнинг суд муҳокамасида иштирок этиши, далиллар тақдим қилиши, баҳслашиш, ўз фикр–мулоҳазаларини билдириш каби имкониятлардан фойдаланишга бўлган процессуал ҳуқуқ ва мажбуриятлари бузилган.

Маълумки, банк учта хўжалик субъектлари — «Ниёзботир–2» ОАЖ, «Асака парранда» ОАЖ, «Андижон–1» ОАЖларга ўзлари рўйхатда турган давлат солиқ инспекцияларини хабардор қилмаган бўлсада, иккиламчи ҳисоб рақамлари очган. Бундан ташқари, иккиламчи ҳисоб рақамлари очилганлиги ҳақида асосий ҳисоб рақам очган банкка хабар бермаган. Белгиланган тартибга кўра юридик шахслар бир неча банкда ҳисоб рақамлар очиш учун солиқ тўлаш жойидаги давлат солиқ хизмати органларини хабардор қилган ҳолда ҳужжатни банкка тақдим этишлари, банклар эса юридик шахсларга иккиламчи ҳисоб рақам очгандан кейинги кундан кечиктирмай улар рўйхатда турган давлат солиқ хизмати органига ҳамда асосий ҳисоб рақам очилган банкка ёзма равишда хабар бериши лозим. Чунки юридик шахснинг асосий талаб қилиб олгунча депозит ҳисоб рақамидаги маблағлар унга қўйилган талабларни қондириш учун етарли бўлмаган ҳолда, солиқ органларининг ёзма кўрсатмаларини шу мижознинг иккиламчи ҳисоб рақамларига хизмат кўрсатувчи банкларга электрон почта орқали тегишли маблағни ундириш учун жўнатади. Кўрсатмани олган банк керакли маблағни кейинги иш кунидан кечиктирмаган ҳолда мижознинг асосий ҳисоб рақамига ўтказишни таъминлайди. «Ўзтадбиркорбанк» АТБ Андижон вилояти бўлими айби билан бу хўжалик субъектларининг асосий ҳисоб рақамлари очилган ИАТ «Пахтабанк» Асака бўлимида солиқ ва мажбурий тўловлардан бўлган боқиманда қарзларни ундириш юзасидан ДСИ томонидан қўйилган инкассо талаби етти ой мобайнида бажарилмаган.

Иккиламчи ҳисоб рақамларидаги мавжуд 125 миллион 246 минг сўм пул маблағлари эркин айланаверган.

Давлат манфаатларини ҳимоя қилган солиқ инспекцияси даъво аризаси билан вилоят хўжалик судининг барча инстанцияларига мурожаат қилишига қарамасдан ушбу низога керакли даражада эътибор берилмади, ҳар хил важлар асоссиз талқин қилинди. Нотўғри ҳал қилув қарорлари қабул қилинди.

Андижон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси вилоят хўжалик суди томонидан чиқарилган ҳал қилув қарорларини бекор қилишни сўраб республика Олий хўжалик судига кассация шикояти киритди.

Олий хўжалик суди судлов ҳайъати кассация шикоятидаги барча сабабларни атрофлича ўрганиб чиқиб, биринчи инстанция судида ва иккинчи апелляция инстанцияси томонидан йўл қўйилган камчиликларни бартараф қилиб, асоссиз равишда қўйилган ҳал қилув қарори бекор қилинганини таъкидлаб Давлат бюджетига «Ўзтадбиркорбанк» АТБ Андижон вилояти бўлимидан 36 миллион 875 минг 700 сўм молиявий жаримани ундириш ҳақида қарор қабул қилинди.

Вилоят хўжалик судининг йўл қўйган хато ва камчиликларининг оқибатида қанча сарсонгарчилик, оворагарчиликлар вужудга келган бўлсада, айбдорлар муносиб жазосини олишди.

Давлат манфаати муқаддас эканини ҳеч ким унутмаслиги зарур.

Давронбек РУСТАМБЕКОВ,
Андижон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси боқимандаларни таҳлил қилиш шўъбаси бош инспектори

КЎЗАНГ ТЎЛА МОЙ БЎЛСИН

Беруний «Ёғгар» очиқ акциядорлик жамиятининг ибратли ишлари ҳақида

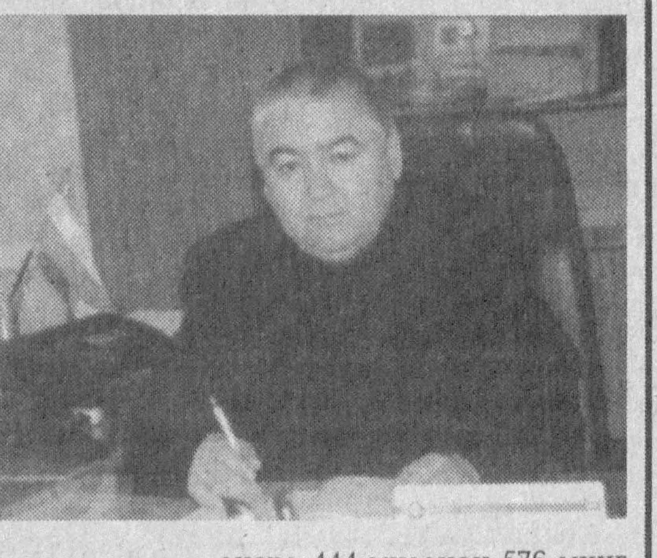

Халқимизда «Кўзанг тўла мол бўлсин — кўзанг тўла мой бўлсин» деган нақл бор. Албатта, ёғсиз қозон қайнамаслиги табиий. Биз ҳар куни севиб истеъмол қиладиган таомларимизнинг ҳар бири ёғ билан лаззатли. Биз бугун мана шу ёғни ишлаб чиқаришдек заҳматли касб эгалари ҳақида ҳикоя қилмоқчимиз.

Юртимизда ички бозорни ўзимизда ишлаб чиқарилган, рақобатдош маҳсулотлар билан тўлдиришга, шунинг баробарида экспорт салоҳиятини юксалтиришга жиддий эътибор қаратилаётир. Шу боис халқ истеъмоли моллари, хусусан озиқ–овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмини янада ошириш давлатимизнинг эътиборидаги долзарб вазифалар сирасига киради.

Республикамизнинг йирик компанияларидан ҳисобланган «Ёғмойтамакисаноат» уюшмасига қарашли Беруний «Ёғгар» очиқ акциядорлик жамияти халқ эҳтиёжини озиқ–овқат маҳсулотлари ҳамда чорвачилик учун керак бўлган озуқа–кунжара ва шелуха билан қондириб келаётган ана шундай корхоналардан биридир.

Ҳозирда корхонада 300 га яқин одам иш билан таъминланган бўлиб, ишчиларнинг ўртача иш ҳақи олтмиш бир минг уч юз тўқсон тўрт сўмни ташкил этади. Албатта, бу кўрсаткич ўтган йилгига нисбатан ўттиз фоизга ошган. Ишчилар ойлик ва мукофот пулларини ўз вақтида олишаётганидан мамнун. Ҳар бир ишчига бир иш куни учун 750 сўмдан овқат пули бериб турибди.

Ишчиларнинг асосий қисмини хотин–қизлар ташкил этгани боис, уларга етарли шароитлар яратилган. Ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиётган талабаларга қонун доирасида барча имтиёзлар мавжуд.

Ҳар бир байрам корхонада ўзгача шукуҳ билан нишонланади. Ишчилар байрамларни кўнгилли ўтказишлари учун корхона касаба уюшмаси доимо етарли шароитларни яратиб келмоқда. Ҳар сафар байрам дастурхонига шу корхонада узоқ вақт меҳнат қилган фахрийлар таклиф қилинади. Шунингдек, корхона якка, ёлғиз қарияларга, болалар боғчаларига ўзининг беминнат кўмагини бериб келмоқда. Биргина янги йил арафасида «Камалак» болалар боғчасига, сил касаллиги бор болалар санаториясига 426 минг сўмлик совғалар улашди.

Корхона атрофига экилган турли хил соя–салқин берувчи ҳамда мевали дарахтлар бу ерда ободончилик ишлари ҳам муносиб йўлга қўйилганлигидан далолат беради. Ишчиларнинг саломатлигини тиклаш мақсадида навбат билан сиҳатгоҳларга жўнатиш ҳамда уларнинг фарзандларини ёзги таътилда оромгоҳларга жойлаштириш касаба уюшмаси ҳисобидан доимий назорат қилиниб келинмоқда. Завод маъмурияти томонидан чанг шароитда ишловчи ишчиларга бепул сут ва бошқа маҳсулотлар бериб борилади. Бу ишларга корхона етарлича маблағ ажратган. Ўтган йили ишлаб чиқаришда меҳнат шароитини яхшилаш, меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги учун корхона 23 миллион 482 минг сўм сарфлади. Машина станок, электр установка ва бошқа жиҳозларнинг айланувчи қисмлари, тишли ғилдирак, маховик, шинек, транспортер лентаси ва бошқа жойларга махсус муҳофаза тўсиқлари ўрнатилган. Тумандаги «Саломатлик» маркази ходимлари санитария–гигиена қоидалари бўйича доимо машғулотлар ўтказиб келади. Ёғ омбори ва ёғ қадоқлаш, ёғ оқартириш цехи ишчилари тиббий медицина кўригидан доимо ўтказилиб турилади. Ҳар бир иш жойида меҳнат муҳофазаси йўриқномалари мавжуд. Корхонада иш процесслари тўлиқ механизмлаштирилган ва қадоқлаш цехи ярим автоматлаштирилган. Бешта комплекс механизациялашган цехлар мавжуд. Иш ўринлари ёритилганлиги талаб даражасида.

Барча таъмирлаш ишлари корхонанинг ўз маблағи эвазига бажарилди. Капитал таъмирлашга 72 миллион сўм сарфланди.

Албатта, ишчиларга етарли шароитлар мавжуд бўлса иш унумдорлиги ҳам юқори бўлиши табиий. Ўтган йили қорақалпоғистон пахтакорлар йиллик режани ҳар йилгидан кўра яхши натижалар билан якунлади. Бу ўз–ўзидан корхонанинг ишлари ривожланишига ҳам бир маромда ишлашига олиб келди.

Корхонада 2004 йилда 18 минг 056 тонна чигит қайта ишланди. Оқартирилган ёғ 2 минг 598 тонна, шундан, 1 минг 301 тоннаси саломас ҳисобланади. Истеъмолчиларга етказиб берилган «Ўзбекистон ёғи» 351 тонна, қадоқланган ёғ 1 минг 380 тоннага етган.

Шунингдек, 8 минг 219 тонна кунжара, шелуха эса 5 минг 849 тонна ишлаб чиқарилган.

Йил давомида ишлаб чиқарилган тайёр маҳсулотни [illegible] бажарилиб, 1 миллиард 444 миллион 576 минг сўм соф фойда олинди. Меҳнат унумдорлиги ҳар бир ишчига 6 миллион 123 минг сўмдан тўғри келди. Рентабеллик даражаси эса режа белгиланган 20 фоиз ўрнига 20,8 фоизни ташкил қилди. Йил якунига кўра соф фойда 113 миллион 440 минг сўмни ташкил этди. Илғор технологиялардан фойдаланиш ва тежамкорликка эътибор кучайгани боис хомашёдан 7 миллион 722 минг сўм, ёнилғи ва электр энергиядан 687 минг сўм, ёрдамчи материаллардан эса 1 миллион 244 минг сўм иқтисод қилинди.

Олинган фойдадан дивидентга 34 миллион 32 минг сўм ажратилди. Ҳар бир акцияга 2 минг 431 сўм 20 тийиндан тўғри келди ва бу бир акциянинг номинал баҳосига нисбатан 66,06 фоизни ташкил қилади.

Биз қорақалпоғистонлик заҳматкаш инсонлар меҳнат қилаётган акциядорлик жамияти ҳаётидан қисқача ҳикоя қилдик, холос. Албатта, бу ишлар бошида суратда кўриб турганингиз камтарин ва тажрибали инсон, кўпчилик манфаатини муқаддас билгувчи ташкилотчи раҳбар Давлатбой ака Каримов турганлиги боис корхона барқарор ривожланиш йўлидан бораётир. Берунийдан қайтар эканмиз, далаларда яхши ниятлар билан қадалган чигит униб чиқаётганининг гувоҳи бўлдик. Ҳа, бободеҳқонларимиз ишлари [illegible] келсин, хирмонлари пахтага тўлсин!

Абдураҳим ФОЗИЛОВ

ОНАЖОНИМ ТАБИАТ

СУВ ПАРИСИ НЕГА БЕДОР?

Аждодларимиздан бебаҳо мерос бўлиб келаётган ва қон–қонимизга сингиб кетган табиатни эъзозлаш, асраб–авайлаш, бойитиш каби азалий тушунчалар миллий қадриятларимизнинг бош арконларидан биридир. Ҳар бир халқнинг миллий ўзига хослиги, унинг илдизлари ўзи яшаётган макон табиати бағрида эканлиги билан боғлиқ. Шунинг учун ҳам ҳар бир халқнинг маънавий оламини, ўзигагина хос бўлган урф–одатлари она табиатнинг «табиати» билан уйғунлашиб кетган.

Инсон ризқ–насибасини ҳамиша табиат инъомларидан олган. Шунга жавобан ота–боболаримиз гиёҳлардан тортиб, тирик жон борки, унга мўъжиза сифатида қарашган. Сувни эса алоҳида инъом деб билишган. Аслида ҳам сув — бебаҳо. У худди она бир сингари тирикликнинг барча асослари учун ҳам ҳаёт манбаидир. Аждодларимиз сув тўғрисида тарбиявий аҳамияти беқиёс ўгитлар айтишган. «Сувга тупурма, кўр бўласан!», «Яхшилик қил, сувга ат, балиқ билади, балиқ билмаса, Холиқ билади», «Сувдай сероб бўлгин»... Ривоятларда, халқ оғзаки ижодида сув деви, сув парилари образининг борлиги ҳам бежиз эмас. Демак, биз сувга тажовуз қилсак, сув деви уриши, меҳрли бўлсак, сув париларни кўриш насиб этиши мумкин. Мана сизга халқона мантиқ!

Марказий Осиёда сув тақчиллиги ҳамиша сезилиб келган. Бу муаммо суғориладиган экинзорлар кенгайтирилиши билан муттасил тарзда кучайиб келаверган. Ниҳоят, ўтган асрнинг ўрталаригача ҳам қирғоқларига сиғмай оққан Зарафшон дарёси Амударёга етиб қўшилишдан, осмондек кўм–кўк Орол денгизида мавжланишдан маҳрум бўлди. Амунинг ўзи ҳам, Сир ҳам ҳаёт нафасига етолмай қолди. Эндиликда қон томирлари кесилган Орол ҳам инграб, табиатга нисбатан бешафқат бўлганлар бошига, ҳатто бегуноҳларга ҳам балолар ёғдирмоқда. Жон талвасасидаги ёлғизгина денгизимизнинг келгусидаги қисмати қандай бўлади, буни билолмай доғдамиз. Халқимизни оёқ ости, табиатимизни поймол қилган қизил империя қонимизни бу қадар сўрмаганида, заминимизни ғорат қилмаганида Оролимиз ҳозиргидек аянчли ҳолга тушмас эди.

Начора, дил яралари битар, бироқ табиатимизни, сипқориб юборилган денгизимизни аслига қайтариб бўлармикин? Кошки эди, бунга яна икки аср кифоя қилса. Ҳадиклар дилда ғулу уйғотади. Келгуси авлодларимиз Оролни кўрармикин? Ёки у ҳақда фақат эртаклар эшитишармикин?! Халқимизда «Ўлмаган қул ҳаммасини кўради» деган содда ва аччиқ кесатиқ бор. Ўша ишга саловат, дейиш келажакдан умид қиламиз.

Шукрларким, юртимиз мустақил бўлди, ўз табиатимизнинг эгаси ўзимиз бўлдик. Хўш, ўтган даврда табиатга муносабатимиз ўзгардими? Сувнинг қадрига етаяпмизми? Келинг, шу саволларга анча сероб бўлган Зарафшон сувлари мисолида жавоб қидирайлик.

Аввал минг–минглаб жилғалардан, ирмоқлардан жиловланган, Искандар кўлига қуйилувчи, сўнгра ундан тошиб, тобора кучга тўлиб келувчи тошқин Зарафшон Ургутда жиловланади. Ва бутун воҳага таралади. Самарқанд, Навоий, Бухоро вилоятларини тўлиқ, Жиззах ва Қашқадарёни қисман таъминлайди. Суғориладиган экинзорлар биргина Самарқанд вилоятида салкам 260 минг гектар, боғ–роғлар 55 минг гектарни ташкил этади.

Сув — оби ҳаёт манбаи деймиз, бироқ уни қадрлашга келганда... Сувга муносабатда [illegible] бўлган ўтмишдошларимиз камолга етказган миллий тушунчаларга қайтишимиз қийин кечмоқда. Буни ичимлик сувини исроф қилаётган боладан тортиб, сувчигача, дарё сувини булғаётган хонадонлардан тортиб йирик жамоаларга қадар ҳар қадамда кўриш мумкин.

Вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раиси Худойберди Аъзамов бундай дейди: «Ўтган йили сув истеъмол қилувчи корхоналардан 211 тасида текширув ўтказилди. «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги ҳамда «Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида»ги қонунлар талабларини бузган 129 мансабдор шахс ва фуқароларга чора кўрилди. Вазирлар Маҳкамасининг «Зарафшон дарёси ҳавзасида экологик ва санитария–эпидемиологик вазиятни яхшилаш тўғрисида»ги қарори ижроси юзасидан мониторинг натижалари бўйича 57 та корхонанинг дарёни ифлослантириши аниқланиб, 54 таси муҳофаза ҳудудидан кўчирилди».

Сувга қилинаётган тажовузларни яширишга уринаётганлар, фойда ортидан қувиб, табиатни булғашда давом этаётганлар қанча. Биргина «Булунғур ОТҲЖ» корхонаси «Булунғур» каналига тозаланмаган оқава сувларини оқизганлиги учун 2002 йилда 2 миллион 67 минг сўм жаримага тортилган эди. Жамоа бундан тўғри хулоса чиқариб олмади. 2004 йилда корхонанинг ичимликларни қадоқлаш бўлими ва коньяк ишлаб чиқариш цехлари ёпиб қўйилди. Самарқанд «Сувоқава» ишлаб чиқариш бошқармасига қарашли оқава сувларни кўтариб берувчи насос станцияси (СП–3)нинг табиатга келтирган 20 миллион сўмлик зиёни аниқланди. Бундай мисолларнинг яна бир нечтасини келтириш мумкин. Бироқ ундирилган жарималар билан бемор табиатнинг дардига малҳам бўлиш мумкинми?!

Мана шу оғриқли савол нега ҳаммани ҳам ўйлантирмайди?

Мана бу манзарани қаранг! Чиқитлар ортилган машиналар дарё соҳилларига тинимсиз қатнайди. Айниқса, Дарғом каналининг Самарқанд туманидан ўтувчи қисми, соҳиллар охири кўринмайдиган ахлат уюмларига кўмилиб кетган. Чиқинди ғарамлари қишда қор босиб, ахлат тоғларига айланади. Баҳор келгач, қор эриб, чирий бошлайди...

Ўзбекистон Республикаси вазирлар Маҳкамасининг «Ер ости чучук сувлари ҳосил бўладиган зоналарга республика аҳамиятига эга бўлган, алоҳида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар мақомини бериш тўғрисида»ги қарори асосида вилоятда Зарафшон соҳилларидан 47467,2 гектар майдонга «Алоҳида муҳофаза этиладиган ҳудуд» мақоми берилди. Энди вазифа ана шу кенгликни аниқ чегаралашдан, жиддий ҳимояга олишдан, табиий ҳолати тикланишига эришишдан иборатдир. Хуллас, Зарафшонимиз бир қисми одамлар тажовузидан ҳимояга олинди, десак бўлади.

Юқорида сув деви, сув парисини эслаган эдик. Дарҳақиқат, кексалардан Зарафшоннинг икки соҳили, қўш кокили — Қорадарё ва Оқдарё ёйилиб оқадиган майдонлар бутазорлар, дов–дарахтлар, ўт–ўланлар, паранда–ю, даррандаларга бой бўлганини эшитамиз. Ўша вақтларда танаси сулув маликаларга, ярми эса балиқ монанд, гоҳида гўзал сув парилари кўрганлар бўлган. Муҳофазага олинган ҳудуд Зарафшонимизнинг бўғзидаги сиртмоқ ечила бошлаганидан далолат. Яқин келажакда бу воҳага булбуллар, тустовуқлар, ҳайвонлар қайтиб келиши, не ажаб!

Ўз мухбиримиз.

«ҚАЛДИРҒОЧ»

НИЛУФАРНИНГ ОРЗУЛАРИ БИР ОЛАМ

Шаксиз, истеъдод илоҳий неъмат, бироқ уни шакллантириш ўша истеъдод эгасининг ўзига боғлиқ. Ижод йўли ўзига хос машаққатли меҳнатни талаб қилади.

Биз янги «Қалдирғоч» рукни остида ана шу ёруғ йўл бошида турган ёш истеъдодларни таништириб боришни ният қилдик.

«Қалдирғоч»нинг бугунги меҳмони – ёш шоира Нилуфар Абдуғаниева.

Нилуфар 1990 йил 16 мартда Фарғона вилоятининг Марғилон шаҳрида дунёга келган. Ҳозирда Марғилон шаҳридаги Истиқбол номли гимназиянинг 9–синфида ўқийди.

Ёзган шеърлари мукаммал бўлмасада, унинг теран фикрлари юракда умид уйғотади. Айниқса, ўзи ўқиб берганида мисралар жаранглаб кетади. Ширали овози бор, шеърларига куй басталаб, қўшиқ ҳам айтади.

Марғилонда бир неча йиллардан буён устоз Исмоил Маҳмуд бошчилигида фаолият кўрсатиб келаётган «Жаҳон отин Увайсий» номли адабий тўгаракнинг фаол аъзоси. Нилуфарнинг нафақат тўгаракда, балки шаҳар, вилоят тадбирларида ҳам ўзига хос ўрни бор.

Бугун биз Нилуфарнинг шеърларини, самимий туйғуларини сизга ҳам илиндик, азиз газетхон!

ИФТИХОР

Қалбимда уйғонди фахр
туйғуси,
Истиқлол нурлари сочилсин
ҳар дам.
Мадҳ этар жажжи бир шоир
бўлғуси,
Келажакка олға ташлайин қадам.

Бахтга йўғрилавер, эй, она
халқим,
Атласу дўппингдан ўзим
ўргилай.
Ҳаётим, орзуим, ўзингсан
бахтим,
Камолинг кўриб мен завқларга
тўлай.

Қанот бўлажакмиз сенга
мустаҳкам–
Буюк аждодларнинг пок руҳи
ҳаққи.
Бизнингдир истиқлол, бизнингдир
бахт ҳам
Эркин боласимиз шу мунис
халқнинг.

Она Ўзбекистон–кўрар кўзлари–
Биз учун дунёда шу юрт ягона.
Ғунчалар, гул очган бахт
юлдузлари–
Сени тавоф этсин халқ,
Ватан она!

ЭҲТИРОМ

Етти иқлим ичра ягона,
Кўзларимга тўтиё ватан.
Салобатли, беқиёс, ўктам,
Кенг дунёга юз тутган чаман.

Ўғлонларинг–миллат ғурури,
Ботирлар–ер кўрмас кураги.
Кўнгилларда эркнинг сурури,
Шодликларга тўлар юрагим–

Мен кичкина юлдузчанг бўлиб,
Осмонингда турайин порлаб.
Жажжи қалбим ғururга тўлиб,
Садо бўлсам тинчликка чорлаб.

Дилда қолмас заррача армон,
Сен борсан–ки, Ватан онажон!

ЁШЛАРДАН УМИД КАТТА

Андижонга баҳор эртароқ келади. Албатта, бу гапимизда рамзий маъно бор. Чунки, Андижон томонларга йўлингиз тушгудай бўлса, қиш фасли кетиб улгурмасиданоқ, йўл бўйидаги далаларда деҳқонларнинг «ғимирлаб қолганини» кўрасиз.

Худди денгиз тўлқинларини эслатувчи эгатларга тортилган оппоқ сув қоғозларга қарасангиз, завқингиз келади,кўзингиз қамашади.

Ҳар бир соҳада бўлганидек, Андижон вилояти таълим соҳасида ҳам янгиланишлар чирой очиб бормоқда. Дилмурод Раҳматуллаев бошчилик қилаётган вилоят халқ таълими бошқармаси томонидан бугун ёшларнинг муносиб билим олишлари учун бир қанча ижобий ишлар қилиб келинмоқда. Ўқув даргоҳларида «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» асосида таълим–тарбия ишлари олиб борилмоқда. Айниқса, Бўз туманидаги 13–ихтисослаштирилган мактаб–интернатида таълим–тарбия жараёни намунали йўлга қўйилган. Ҳар йили бу мактабни битирган ўқувчиларнинг асосий қисми олий ўқув юрти талабаси бўлмоқда. Ушбу мактаб–интернат бундан бир неча йил муқаддам, яъни 1994 йил Бўз тумани Холдевонбек қишлоғида ташкил этилганди. Тўғриси, 40 та ўқувчи ва 6 та ўқитувчи билан иш бошлаган бу мактабнинг истиқболига кўпчилик унчалик ишонмаган бўлиши табиий. Мактаб–

интернат инглиз тили ва физика фанларига ихтисослаштирилган. Бу ерга ўз соҳасининг фидойилари бўлган тажрибали мураббийлар жалб қилинган. Тез орада бу ўқув даргоҳининг довруғи бошқа вилоятларга ҳам ёйилди. Мактабда ўқувчиларнинг тўлиқ ва эркин билим олишлари учун етарли шароитлар мавжуд. Мактаб ҳовлиси ҳам, синф хоналари ҳам доимо озода, кўркам. Дарслар кабинет тартибида ўтилади. Ҳар бир хона тегишли қўлланмалар, кўргазмали қуроллар, ўқув тажриба асбоблари билан жиҳозланган. Назария ва амалиётнинг умумлаштирилиши ўқувчиларнинг фанларни аъло баҳоларга ўзлаштиришларида ёрдам бермоқда. Шу боис мактаб «Йилнинг энг яхши мактаби–2003» Республика кўрик–танловида қатнашиб, фахрли ўринлардан бирини эгаллаган. Бу таълим маскани жамоасига берилган энг юксак баҳодир.

Бу ерда ёшларнинг спорт билан шуғулланишларига ҳам етарли шарт–шароитлар мавжуд. Бокс, волейбол, теннис тўгараклари мунтазам фаолият кўрсатиб келмоқда. Ўқувчиларни ётоқ–жой билан таъминлаш мақсадида 100 та ўқувчига мўлжалланган ётоқхона ҳомийлар томонидан қуриб битказилди. Биз мактаб–интернат директори Адҳамжон Тоштанов билан суҳбатлашдик.

– Бугунги таълим тизимидаги ислоҳотлар негизида ҳам биринчи навбатда имкониятларга эътибор назарда тутилади. Ёшлардан умидимиз катта, –дейди суҳбатдошимиз. –Замон талаби шуни тақозо этади, билим олиш учун, албатта, шароитлар етарли бўлиши зарур. Ахир, юртимиз келажаги бугун мактаб партасида ўтирган ўқувчи ёшларнинг қўлида. Йилдан–йилга ўқувчиларимиз сони ортиб боряпти. Шу билан бир қаторда ўқув даргоҳимизда компьютерларнинг янги авлодига эҳтиёж сезиляпти. Спортга эътибор ҳам бугунннинг долзарб масаласига айланган. Ўқувчиларимизнинг қишда ҳам спорт залларида шуғулланишлари учун келажакда спорт зали қурилиши режага киритилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Ҳа, янгиликка интилиш бор жойда, албатта, ҳаракат ҳам бўлади. Бу ишлар эртага ўз мевасини бериши аниқ.

Муҳаммад СИДДИҚ.

АБДУЛЛА ҚАҲҲОРНИ КЎРГИМ КЕЛАДИ...

Севимли ёзувчимиз Саид Аҳмад устози Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги хотираларида шундай ёзадилар: «...Устоз асарларида ҳар бир сўз ўз жойида. Персонаж ҳолатида ҳам, тасвирланган буюм ҳам, жумлаларнинг узун ё қисқалиги ҳам асар мақсадига аниқ хизмат қилади. Асарнинг биронта сўзига тегиб бўлмайди.

Мен тажриба учун устознинг «Анор», «Ўғри», «Бемор» ҳикояларидан баъзи сўзларни олиб ташлаб кўрдим. Бўлмади. Ҳикоя бир устуни олиб ташланган айвонга ўхшаб лапанглаб қолди.

Олтмишинчи йилнинг йигирма саккизинчи апрел куни Абдулла акага кўрсатиш учун «Турналар» деган ҳикоямни олиб бордим. Ҳикоя у кишига ёқди. Бир жумлани ўчириб ташлаб «ана энди яхши бўлди», деди.

–Э, яхши бўлмай ўлсин. Барибир битта бўлса ҳам ёқмайдиган жойи чиқдику, –дедим.

–Асарингиз бенуқсон бўлиб босилса қандоқ яхши. Битта сўз учун ҳам, битта жумла учун ҳам ёзувчи танқид бўронига учраши мумкин...»

Шу сатрларни ўқиб, беихтиёр ўша даврларда адабиётга, сўзга бўлган ҳурматни ҳис қиламан. Ҳар бир сўз, ҳар бир жумла устида такрор ва такрор ишлаш лозимлигини сезаман. «Уфқ» романининг ўлмас асарлигининг, Саид Аҳмаднинг ҳар бир асари, ҳикоялари халқ ичида эъзозга лойиқлигининг сири шундамикан, деб ўйлайман.

Ҳозирги кунда турли номдаги газеталар жуда кўпайиб кетди. Номларининг чиройлилигини айтмайсизми–«Аёл қалби», «Кўнгил кўчалари», «Даракчи», «Бекажон», «Муҳаббат», «Суғдиёна», «Хумо», «Садо»...бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин. Уларда жуда кўплаб долзарб мавзулар кўтариляпти, машҳурлар ҳаётидан қизиқарли лавҳалар, хонандалар ҳаёти ва ижодига оид маълумотлар бериб бориляпти. Давомли ҳикояларни, криминалистик хабарлар, детектив асарларни мириқиб ўқишингиз мумкин.

Мен сўзим аввалида ёзувчи Саид Аҳмад хотираларидан парчани бежиз келтириб ўтмадим. Бугунги кун ижодкорига ҳам Абдулла Қаҳҳордек ҳар бир сўз, ҳар бир жумла учун жон куйдирадиган, талабчан устозга заруриятсезиляпти, менинг назаримда. Матбуот нашрларида, юқорида номлари санаб ўтилган газеталарнинг хоҳлаган биронтасини олиб, варақлаб кўрсангиз севги–муҳаббат мавзусидаги, мазмуни бир–биридан унчалик фарқ қилмайдиган ҳикояларни, қотилликлар, жиноятлар ҳақидаги мақолаларни кўплаб учратиш мумкин. Айтайлик, бирорта яхши мавзудаги ҳикояни кўриб қолдингиз, қизиқиб ўқияпсиз, шунда ҳикояда битта–иккита сўзнинг нотўғри қўлланганига дуч келиб қолсангиз ҳам ҳикояни ўқишга бўлган қизиқишингиз сусаяди. Бу ҳолатни мен текис, равон йўлда кетаётиб ногоҳ қоқилиб кетишга ўхшатаман. Фақаттина гап тузишда эмас, оддий сўзларни ёзишда ҳам кўплаб хатоларни кўриш мумкин. Бўғин кўчиришдаги хатоларни–ку айтмай қўя қолай.

Ўқувчилик давримизда ва умуман ҳар доим ҳам матбуот нашрлари биз учун саводхонлик намунаси бўлиб келган. Бирорта сўзнинг ёзилишига иккилансак, албатта, газета ёки журнални варақлаб кўрардик. Балки мен баъзи ўринларда жуда талабчанлик қилиб юбораётгандирман, лекин мени ташвишга солаётган нарса, ёшларнинг «бадиий асарни шундай ёзса ҳам бўлаверар экан–да» деган хулосага келиб қолишлари.

Кўнглида шундай фикр туғилган авлоддан биз қандай қилиб жаҳон адабиёти дурдонасига айланадиган асарлар кутишимиз мумкин. Мени ҳеч қайси нашр ёки ижодкорда хусуматим йўқ, шунинг учун газета номини, ижодкорнинг исм–шарифини айтиб, уни хижолатли ҳолатга қўймоқчи эмасман. Истагим, улар ўзларига тегишли хулоса чиқариб олсалар, ҳар бир сўз, ҳар бир жумланинг масъулиятини ҳис қилган ҳолда ижод қилсалар.

Мен ижодкорлар яхши ният билан қўлларига қалам олиб, ижод қилмоқчи эканлар, шундоққина қаршиларида Абдулла Қаҳҳорнинг ҳам талабчан, ҳам меҳрибон нигоҳларини ҳис қилиб туришларини истардим.

Асолат АҲМАДҚУЛ ҚИЗИ,
Халқ таълими вазирлиги биоэкосан ўқув услубий мажмуаси ходимаси.

ЛАБ БИЛАН ҚАДАҲ ОРАСИ

Ривоят

Қадимда ўзининг золимлиги билан ном қозонган бир бой янги барпо қилдираётган боғини томоша қилиш учун отланибди. У боғни тезроқ барпо этилишини истар, шунинг учун қулларни кеча–ю кундуз тиндирмасдан ишлатар эди. Бойнинг ташрифи чоғида қуллардан бири оғир меҳнатдан ҳолсизланиб қолган бўлиб, нима бўлса бўлар деб бой томонга ҳайқирди: «Бунчалик шошилишнинг нима кераги бор? Бу боғнинг шаробини ичиш сизга насиб қиладими–йўқми, ёлғиз яратганга аён бўлса». Шунда золим бойнинг ғазаби қайнади–ю, аммо бу қулга тегмасликларини буюрди. Орадан йиллар ўтди. Боғ ҳосилга кирди. Ҳосилдан бой атайлаб ўзи учун шароб тайёрлатди. Ва боғни барпо этишда иштирок этган барча қулларни тўплади. У қўлига шаробни олди–да, ўзига қаттиқ сўз айтган ҳалиги қулга қараб деди: «Хўш, энди бунга нима дейсан?! Бу боғни шаробидан ичиш сизга насиб қиладими–йўқми деган эдинг, худо хоҳласа–хоҳламаса ҳам энди бу шаробдан татиб кўраман». Шунда ҳалиги қул: «Билмадим, лаб билан қадаҳнинг ораси шунчалик узоқ–ки, бу масофани босиб ўтгунча ҳар нарса бўлиши мумкин». Қул сўзларини тугатар–тугатмас хонага бир хизматкор югуриб кирди ва бойга хабар берди: «Саройга бир тўнғиз кириб қолибди, ҳаммаёқни вайрон қилиб ташлаяпти». Золим бой қўлидаги шаробни қайтариб жойига қўйиб, шитоб билан ташқарига отилиб чиқиб кетибди. Эшикни очиши билан ҳалиги тўнғиз унинг рўпарасидан чиқиб қолибди ва бир ҳамла билан қорнини ёриб ташлабди. Золим бойга шаробни татиб кўриш насиб этмаган экан.

М. КОДИРОВ тайёрлади.

НАПОЛЕОН ВА ДЕҲҚОН

Буюк саркарда Наполеон жангда енгилиб, ортга қочиб кетаётганда бир деҳқоннинг уйига кириб: «Мени руслардан яшириб қутқариб қолсанг, сени мукофотлайман» дебди. Унинг гапи тугамасданоқ қувиб келаётган рус солдатлари эшикни ура бошлабдилар. Шошиб қолган император, қаёққа беркинишини билмай хона бурчагидаги эски бир сандиққа кўзи тушибди ва ўйлаб ўтирмасдан унинг ичига кириб, қопқоғини ёпиб олибди. Руслар эшикдан кириб келганларида деҳқон сандиқни қулфлаб улгурган экан. Шунда руслар деҳқондан: «Шу томонга француз ҳукмдори қочиб кирганди, уни кўрмадингми?» деб сўрашибди. Катта мукофотдан умидвор бўлган деҳқон, йўқ, деб жавоб берибди. Улар бурчакда турган сандиқни кўриб қолиб «Бунинг ичида нима бор?» деб суриштиришибди. Шунда деҳқон «Бу калити йўқолган эски сандиқ, ичида қишки кийимлар сақланади», дебди. Солдатлар ҳамма хоналарни бирма– бир текшириб кўрибди. Ҳатто, сандиқни ҳам қўндоқ билан уриб кўришибди. Наполеонни топиша олмагач, қайтиб чиқиб кетишибди. Деҳқон сандиқни очиб, жони омон қолган императорни чиқариб олгач, роса мириқиб кулибди. Жаҳли чиққан Наполеон «нега бунчалик куласан!?» деб сўрабди. «Руслар қўндоқ билан сандиқни урганда, сиздек зотнинг хаёлидан нималар кечди экан, деб кулаяпман», дебди деҳқон. Шунда Наполеон тўппончасини чиқариб деҳқоннинг пешонасига тирабди. «Учгача санайман ва сени отиб ташлайман» дебди .– Бир. Деҳқон бирдан кулишдан тўхтабди. – Икки. Аъзойи баданини тер босибди. –Уч!– деб айтгач, деҳқонга юзланибди ва «ўлиминг яқин қолганида хаёлингдан нималар кечди» деб ўзининг саволини ўзига қайтарибди. Бу ривоят замирида қанчалик тарихий ҳақиқат мавжудлиги бизга қоронғу, аммо ибрат маъносида унда ҳикмат борлигига шубҳа йўқ.

ДЎСТЛАР

Бу гап ноқулай бўлса–да, ҳатто Шкипердек қари ит ҳам овунтириб туриши, иккинчи ит ўрнида бўлиши мумкин эди.

–Гапингиз тўғри, –деди у. –Усиз нима қилишимиз мумкинлигини ҳам билмайман.

Ишни бошлаш керак эди. Беморларнинг тузалиб кетмайдиганлари ҳам бўлади. Шунда уларнинг ўлими баъзида ташвишдан қутулиш ўрнида ўтади: ахир, ҳаммаси ўтиб кетди–да. Бу гап Жинго билан юз берганидек муқаррар бўладиган ҳолларни қатъий билган маҳалларимга тааллуқлидир, албатта.

Лекин шу билан иш тугамади. Ўша ҳафта Жек Сэндер менга яна бир бор сим қоқди.

–Шкипер... –деди у. –Менимча унда ҳам Жингонинг касали борга ўхшайди.

Совуқ бир қўл томоғимни сиққандек бўлди.

–Йўқ... йўқ... бундай бўлиши мумкин эмас! Мен унга профилактика инъекциясини қилиб қўйганман, ахир.

–Бир нарса деёлмайманку, аммо у оёқларини зўрбазўр қимирлатяпти, ҳеч нарса емаяпти, соат сайин заифлашиб бормоқда.

Уйдан ташқарига отилиб чиқдим ва ирғиб машинага ўтирдим. Сэндерлар яшайдиган шаҳар чеккасига боргунча бутун йўлда юрагим дук–дук урар, калламда эса ваҳимали ўйлар ғужғон ўйнарди. Унга касал қандай қилиб юқиши мумкин? Вакцинанинг даволаш хусусиятлари ортиқча ишонтирмаса–да, лекин уни касалликнинг олдини олувчи пухта восита деб ҳисоблардим. Ишончли чиқиши учун унга икки марта инъекция қилгандим–а! Сэндерларнинг иккинчи итдан ҳам маҳрум бўлиб қолишлари даҳшат, албатта. Лекин шу нарса менинг айбим билан юз берса, ундан ҳам даҳшатлироқ.

Мен кириб борганимда кичкина корги маъюс ҳолда мен сари жилди. Мен уни кўтариб олиб столга қўйдим ва шу заҳоти унинг қовоғини ағдариб кўрдим. Лекин кўзнинг на оқ пардасида, на оғзида сариқ касалдан номнишон йўқ эди. Ҳарорати эса мутлақо нормал ҳолатда бўлганлигидан мен енгил нафас олдим.

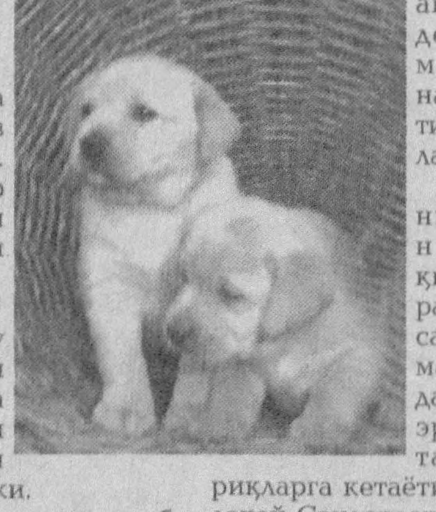

–Ҳарҳолда унда лептоспироз йўқ, –дедим мен. Миссис Сэндер эса энтиққан ҳолда қўлларини қисарди.

–Худога шукур! Биз бўлсак у ҳам... ўшандай оғриганлигига шубҳа қилмаган эдик. Ранг–рўйи шу қадар ёмон–ки.

Мен Шкиперни синчиклаб текшириб бўлгач, стетоскопни чўнтагимга солдим ва дедим:

–Бирон–бир жиддий касаллик аломати йўқ. Юрагида бироз шовқин бор, буни сизга гапиргандим. Ахир у кексайиб қолган–да.

–Жингони соғинмаяптимикин, бунга нима дейсиз? –деди Жек Сэндер.

–Шундай бўлиши ҳам мумкин. Улар бир–бирлари билан қалин дўст бўлганлар, ахир. Соғиниши табиий бир ҳол.

–Лекин бу ҳол ўтиб кетади, тўғрими?

–Албатта. Мен унга тинчлантирувчи жуда енгил ҳабдорилар бераман. Шу ёрдам бериши керак.

Орадан бир неча кун ўтгач бозор майдонида Жек Сэндер билан тасодифан учрашиб қолдик.

–Хўш, Шкипер қалай? –деб сўрадим.

У оғир сўлиш олди.

–Бирдек, агар ёмонроқ демасак. Энг муҳими–ҳеч нарса емаяпти, жуда ориқлаб кетган.

Мен унга нисбатан яна нимадир қилишим кераклигини тасаввур қилолмасдим, шундай бўлса–да, эртасига эрталаб чақириқларга кетаётиб, йўл–йўлакай Сэндерларникидан хабар олдим.

Шкиперни кўрган заҳотим юрагим эзилиб кетди. Кексалигига қарамай у ҳамиша ҳайрон қоларли даржада чаққон–ўктам, серҳаракат эди, Жинго билан дўстликда эса, шубҳасиз, бош–қошлик қиларди. Энди бўлса, бир вақтлардаги куч–ғайратларидан асар ҳам қолмаган. У менга нурсиз кўзлари билан лоқайд боқиб, корзинасига каловланиб тушди ва бутун дунёдан қочмоқчи бўлгандай ғужанак бўлиб ётиб олди. Мен уни яна кўриб чиқдим. Юрагининг шовқини сезиларли даражага чиққан десак ҳам, қолган ҳамма аломатлари рисоладагидек кўринса–да, аммо мадори қуриган, заиф ҳолда эди.

–Унинг соғиниш–қўмсашига унчалик ишонмайман, –дедим мен. –Ҳамма гап унинг қарилигида бўлиши мумкин. Кўкламга чиқиб ўн икки яшар бўлади, шундай эмасми?

–Шундай, –деб миссис Сэндер бош ирғади. –Сиз уни...тамом бўлди деб ҳисоблайсизми?

–Шундай бўлиши ҳам мумкин.

Мен унинг ўйидан нималар кечаётганлигини билиб турардим: бундан икки ҳафталар аввал бу ерда икки нафар соғлом, қувноқ итлар ўйнаб шўхлик қилишарди, эндиликда эса, тез орада биттаси ҳам қолмайди.

–Наҳотки унга ҳеч нарса билан ёрдам бериб бўлмаса?

–Юрагига мадад қилиб дигиталис курсини ўташ ҳам мумкин. Марҳамат қилиб, анализ учун унинг сийдигини менга келтирсаларинг. Буйраги қандай ишлаётганлигини текшириб кўриш керак.

Мен сийдикни анализ қилдим. Озгина оқсим моддаси чиқди–ю, лекин у шу ёшдаги итдан кутиш мумкин бўлганидан ошиқча эмасди. Демак, иш буйракда эмас экан.

Кунлар ўтиб борарди. Мен янгидан–янги воситалар: витаминлар, темир, фосфор органик бирикмаларни синаб кўрдим, лекин корги сўниб борарди. Жингонинг ўлимидан бирор ой ўтгач, мени унга яна чақиришди.

(Давоми бор, боши ўтган сонларда).

Ўқинг, қизиқ

Ер юзида аҳоли қанча?

Минг йил аввал ер юзида 300 миллион киши яшаган бўлса, 1900 йилга келиб бир миллиард олти юз миллионга етди. Ҳозир эса дунё аҳолиси олти миллиарддан ошиб кетди. БМТ ва бошқа халқаро ташкилотларнинг ҳисоб–китобларига кўра, 2010 йилга бориб ер юзида 7 миллиард 176,6 миллион, 2025 йилда эса 8 миллиард 504,2 миллион киши яшайди.

Чивинлардан қутулиш йўли топилди

Маълумки, чивинлар жабрланувчининг ҳидига қараб танлайди. Бироқ ўтказилган тадқиқот натижаларига кўра, бу тушунчани ўзгартириш keракка ўхшайди. Британиялик мутахассислар шуни аниқлашга муваффақ бўлишди. Чивинлар танаси фермент ишлаб чиқарадиган одамдан қочаркан. Эндиликда улар асосида чивинларга қарши восита ишлаб чиқариш кўзда тутилмоқда.

Ким кўп пул топади

АҚШ меҳнат вазирлиги энг кўп пул тўланадиган мутахассисликлар рўйхатини эълон қилди. Унда биринчи йигирмаликдаги кўпчилик ўринларни шифокорлар эгаллашган. АҚШда ҳаммадан кўп жарроҳлар (соатига 65,89 доллар), гинекологлар (64,15 доллар), анестезиологлар (63,31 доллар) ички касалликлар мутахассислари (61,03 доллар) ва педиатрлар (56,03 доллар) пул топишаркан. Шунингдек, биринчи ўнликка психиатрлар, оилавий шифокорлар, стоматологлар ҳам киритилган. Маҳоратли иш юритувчилар, йирик компаниялар бошқарувчилари ва авиаучувчилар бор–йўғи тўққиз ва ўнинчи ўринни эгаллашган. Оқловчилар ушбу рўйхатда ўн икки, ахборот технологиялари соҳасидаги мутахассислар 14, физиклар 15, авианозимхона ходимлари 16–поғонани банд этишган. Нефт қазиб олиб қайта ишлаш соҳаси мутахассислари 17, ядро технологиялари бўйича мутахассислар 18–ўринни эгаллашган.

Туя минган роботлар пойгаси

Туялар пойгасида болалардан фойдаланганлиги учун инсон ҳуқуқлари ҳимоячилари томонидан танқид қилинадиган Қатар ҳукумати энди бундай пойгаларда болалар ўрнига роботлардан фойдаланишни афзал деб топдилар. QNA агентлиги хабарига кўра, Швейцария компанияларидан бири томонидан яратилган ва ҳозирча номи маълум қилинмаётган ушбу робот пойгачилар барча синовлардан муваффақиятли ўтган.

Инсон қанча йиғлаши мумкин?

Маълумки, инсон бутун умри давомида етмиш литргача кўз ёш тўкиши мумкин экан. Шундан энг кўп, яъни эллик фоизи қайғуриш оқибатида ҳосил бўларкан. Ривоятларга кўра Одам Ато яратилишида унинг лойига ўттиз тўққиз йил ғам–қайғу, атиги бир йилгина қувонч ёмғири ёққан экан. Инсоннинг умри давомида қувончдан кўра қайғули кунлари кўп эканлиги балки шундандир.

Яна кўз ёш тўкишга қайтадиган бўлсак, унинг атиги йигирма фоизигина қувонч орқали юзага келаркан. Қолганларига эса бошқа тасодифлар, яъни ачиниш ва оғриқ кабилар сабаб бўларкан.

О. ЖАББОРОВ тайёрлади.

МАСЛАҲАТХОНА

Нағал қоқса бўладиган пойабзалларга нағал қоқтириб кийиб юринг. Нағалнинг файзи ва ўзига хос рамзи бор–отдек юрасиз. Сиз билан доимо бир парча темир ҳамроҳ бўлади, унинг товуши асабингизни яхшилайди, қаддингизни алифдек тик тутади.

• • •

Оёқдан нохуш ҳид таралса, уни 2 хил йўл билан даволаса бўлади.

1. Қора андиз томиридан ярим килограмм олиб, 2 литр сувда 5–6 дақиқа қайнатинг. 2 ой мобайнида ҳар куни қора андиз қайнатмаси совигунча оёқни солиб туриш керак.

2. 3 ой мобайнида ҳар куни қайнатилган исириқ сувига оёқни то сув совигунча солиб туриш лозим. Шунда нохуш ҳид мутлақо йўқолиб кетади.

• • •

Кўк чой буйракни ювади, ундаги яллиғланишни даволайди ҳамда буйрак шамоллаганда иситмани тезда туширади.

• • •

Саёҳатга, дам олишга табиат қўйнига чиқсангиз, атрофда чақадиган нарсалар бўлса, жунли тери–пўстакда ўтириш, кечаси ҳам ундан ўринжой сифатида фойдаланиш мумкин.

Чунки, бир қанча қурт–қумурсқалар, шунингдек, чаён, қорақурт, қирқоёқ, ари, ҳатто чумолилар ҳам пўстак устида юра олмайди.

• • •

Агар ошхонада овқатга масалliқларни тўғраётиб, қўлингизни кесиб олсангиз, бунинг бир қанча давоси бор. Оққандни туйиб, кесилган жойга сепиб, боғланг. Сабур (алоэ) гулининг баргини узунасига кесиб, бир бўлагини шиллиқ томони билан кесилган жойга ёпиб, боғлаб қўйинг. Яна баргизубнинг баргини тез–тез алмаштириб боғлаш, намакоб билан кесилган жойни 3–4 бор ювиб боғлаш, қозоннинг қора куясини қириб олиб, кесилган жойга сепиб боғлаш ҳам яхши даво бўлади.

• • •

Безиллаш (аллергия) касалликлари инсон саломатлигини анча заифлаштириб қўяди. Вақти–вақти билан офтобда тобланиш, танани чиниқтириш ҳар қандай безиллашни даволайди.

МАНСУБА тўплади.

Milliy tiklanish
Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси

Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ
Нашр муҳаррири: Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ

Газета 014-рақам билан рўйхатдан ўтган.
Буюртма: Г — 227.
Ҳажми 2 босма табоқ.
Адади 1502
Сотувда эркин нархда .

Газета IBM компютерида терилди ва саҳифаланди.
Саҳифаловчи: Раъно ИСМАИЛОВА
Босишга топшириш вақти 20.00
Нашр кўрсаткичи — 158

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32 уй

Телефонлар: қабулхона — 133-67-51, бўлим —136-58-80, реклама ва эълонлар бўлими — 136-58-73

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй

Босишга топширилди 20.00